

הישיבה המאתיים-ושישים-ושמונה של הכנסת השביעית

יום רביעי, כ"ד שבט תשל"ב (9 פברואר 1972)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.01

א. הצעות לסדר-היום

1. תיכנון הבנייה לשנות השבעים

היו"ר י. נבון:

1972, בשנה שבה אנו נמצאים כבר, אין אני בטוח שכל הקבלנים וכל הבונים, בכללם משרד השיכון, כולם ביחד, יש בידם כיום הזה רשיונות בנייה ל-10,000 יחידות. זאת אומרת, באותה שנה שאנו כבר נמצאים בתוכה, אין לנו תכנית מאושרת ממש, כפי שצריכות להיות, בהתאם לחוק – וכולנו מעוניינים לשמור על החוק – ליותר מאשר 10,000 יחידות, וכאמור אני כולל כאן את כל הקבלנים, כל חברות השיכון, לרבות הבנייה של משרד השיכון.

רבותי, אנו פועלים לפי חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה-1965, חוק שהכנסת חוקקה רק לפני מספר שנים. יש בו הרבה דברים טובים, הוא קובע איך מתאשרת תכנית, מה השלבים שאישור תכנית צריך לעבור וכו'. ראש עיריית תל-אביב, מר יהושע רבינוביץ, לאחר נסיון של מספר שנים מודיע ברבים, שבחוק זה יש סעיפים רבים שאין הציבור יכול לעמוד בהם. ראש עיריית נתניה, שהוא בודאי אחד היוזמים הגדולים של מפעלי בנייה ופיתוח – ואני אומר זאת אף על-פי שאני חולק על דעותיו הפוליטיות – מתפטר כמחאה על סירבול באישור תכניות, שאין ציבור הבונים יכול לעמוד בו. גם שר הפנים מודיע מדי שנה, בנאום התקציב או בתשובה להצעה לסדר-היום, וכן מודיעים אנשי משרדו, שמשרד הפנים הגיע למסקנה כי יש להכניס עשרות, ואולי עשרות רבות – הייתי רוצה להיות זהיר כאן – של תיקונים בחוק, אך כבר עברו שנים וטרם הובאה לפנינו הצעה כלשהי לתיקון החוק.

קיצורו של דבר: אנחנו ממשכינים לחיות מן היד אל הפה. כמעט שאינני זוכר יומת תיכנון אחת של משרד הפנים בשנים האחרונות. התיכנון איננו מתבטא רק בכך שמביאים תכנית לאישור – והתכנית מתאשרת או איננה מתאשרת. בכל תחומי החיים יש תכנית יוממה על-ידי גורם ממלכתי במדינה, וגם לפי החוק יש בידי המועצה הארצית לתיכנון ליום תכניות. אינני זוכר תכנית אחת שהמועצה הארצית לתיכנון הביאה לפני הציבור, תכנית שהיא יומה, תכנית האומרת שצריך לבנות כך וכך. גם העיריות לא הגיעו לכך בממדים גדולים. הן אמנם עשו משהו בתחום זה, אך מעט מאוד.

הצרה היא, שבמקרה שעיריות הכינו תכניות-מיתאר או תכניות-אב, למעשה עומדות אלה יותר למכשול משהן עוזרות. כוונתי לתכניות אשר טרם אושרו סופית וטרם הגיעו לגיבוש סופי. בינתיים יודעים לפיהן מה אסור לעשות, אך אין יודעים מה צריך לעשות. בשום מקום אין תיכנון מחייב הקובע מה צריך לעשות.

בנימין הלוי (גח"ל):

גם את המעט שיש – אין מקיימים.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

זהו בעיה אחרת. אני טוען, קודם כל, שאין יוזמים תיכנון.

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בסעיף ט"ז של סדר-היום: הצעות לסדר-היום. ראשונה – הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אברהם עופר בנושא: תיכנון הבנייה לשנות השבעים. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת עופר.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בסוף 1971 היו במדינת ישראל – במספר עגול – 3,090,000 תושבים, מזה 2,630,000 יהודים. בהתאם לתחזית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שפורסמה בתחזית האוכלוסיה בישראל עד שנת 1985, סדרת פירסומים מיוחדים מס' 242, יהיו במדינת ישראל בשנת 1980 – אותה שנה שבחרתי לכוון דברי לקראתה – בהנחה שיהיו 4,200,000 תושבים, מזה 3,600,000 יהודים. מותר היום להניח שיהיו 75,000 עולים לשנה בממוצע, ולפי זה יהיו בשנת 1980 כ-4.5 מיליון תושבים, מזה קרוב ל-4 מיליון – ועל כל פנים למעלה מ-3.9 מיליון – יהודים.

אם כל אחד יבחר לעצמו את תחזית העלייה לפי תקוותו הוא, כפי שהוא מצפה לה או כפי שהוא מניח שהיא תבוא, דומני שמותר היום להניח שתהיה עלייה שתגיע למספר שבין 50,000 ל-75,000 עולים לשנה – כן ירבו – ובהתאם להנחה הזאת צפויים אנו במשך שמונה שנים לתוספת של יותר ממיליון יהודים, או לתוספת של 350,000 משפחות. לפי זה נהיה זקוקים לתוספת של 350,000 דירות במשך שמונה השנים הקרובות. אם אוסיף על זה בלאי מינימלי של הדירות בשיעור של 1% לשנה, שיעור שלגמרי איננו מוגזם, וייתכן שהמספר למעשה יהיה גבוה יותר, כי אז נהיה זקוקים במשך שמונה השנים הקרובות לפחות ל-400,000 דירות נוספות.

השאלה הראשונה הניצבת לפנינו היא, כמובן, האם פיסית ניתן לבנות 400,000 דירות במשך שמונה שנים? בשנת 1971 גמרנו קרוב ל-400,000 דירות. לפי עקומת העלייה בתפוקה של ענף הבנייה, אם הכל ייעשה כפי שצריך להיעשות – ואני מדגיש: אם הכל ייעשה כפי שצריך להיעשות, הן מבחינת הייעול, הן מבחינת התיכנון – נון והן מבחינת הרבה דברים אחרים – יכולים אנו להגיע ל-50,000 דירות לשנה. זאת אומרת, פיסית ניתן לבנות אותו מספר דירות שנהיה זקוקים להן במשך שמונה השנים הקרובות.

השאלה העומדת כאן היא: האם אנחנו ערוכים, בעיקר מבחינת התיכנון, לקראת בנייה בממדים כאלה? תשובתי היא, לדאבוני, שלילית. מבחינת התיכנון אנחנו חיים מן היד אל הפה. לא רק שאיננו ערוכים מבחינת התיכנון לטווח של מספר שנים כזה, אלא אפילו בשנת

שלום כהן:

אפשר לפרק את הקואליציה הנוכחית.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

רבותי, כדי שתכנית בנייה תעבור היום את כל הליברטי של ועדות מקומיות וועדות מחוזיות, — וכי ידוע, לכל ועדה יש המומחים שלה, ויש 60 ועדות מקומיות, ובכל ועדה מקומית מומחים עם השקפותיהם האישיות, ואחר-כך באות הוועדות המחוזיות, שגם להן מומחים משלהן, וכל ועדה עוברת את כל התהליך שעברה הוועדה הקודמת, ללא שום חלוקת עבודה ביניהן, והוועדות מעמיסות על עצמן פרטי פרטים לאין ספור, ללא תיאום במה דנים, ובוועדה מקומית משתתפים שבעה נבחרי העיר, שוב עם כל המומחים, ודנים על מרפסת כו או אחרת, ועל כך יכולים להיות ויכוחים סוערים ושילוחוב יצרים, ממש לפי הכללים של פרקינסון, בעוד שדווקא בדברים הגדולים אין דנים, וכאמור, אותם תהליכים צריכים לעבור גם בוועדה המחוזית — ברור כמה זמן צריך לעבור מאז הגשת תכנית ועד לאישורה. דווקא בגלל המצב הזה הגענו לכך שרוב הבנייה היא בלתי-חוקית, מפני שכפי שאומרים ראשי ערים, יש גזירות שהציבור אינו יכול לעמוד בהן, ובונים לפי תכניות שכבר התחילו לבצע ומוסיים להחיש ביצוע בדברים שלא ניתן להחיש אותם עקב פיגורים.

רבותי, כדי לתכנן ולהביא בחשבון את כל הגורמים שצריכים להביא בחשבון, והיום הם רבים מאוד — מבחינת תחבורה ותנועה, מבחינת בטיחות, בטחון, הג"א, כיבוי אש, תיכנון הסביבה והאקולוגיה...

יוסף תמיר (גח"ל):

חברי-הכנסת עופר, האם קראת היום ב"הארץ" מה מתרחש בתכנית "ל" בתל-אביב, בנושא זה שאתה מדבר עליו?

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

אינני יודע אם זה בניגוד לדברי או אם זה מתאים לדברי. אתה שאלת שאלה. אם אתה רוצה, תציע הצעה לסדר-היום ותעלה זאת.

אני חושב שבשיטה שלפיה אנחנו עובדים היום, שמתכננים לחוד כל חלקה, כל דונם, כל בית — אנחנו עושים כמעט את כל השיגאות האפשריות. אנחנו צריכים לשנות את השיטה ולגבש תכניות. אם אנחנו יודעים שבשמונה השנים הבאות נהיה זקוקים ל-400,000 דירות נוספות, אני חושב שאנחנו צריכים היום לגבש תכניות ל-400,000 דירות נוספות.

יעקב נחושתן (גח"ל):

למה לא תביא את העניין לפני הממשלה?

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

הרי שר ישיב בשם הממשלה על הצעתי לסדר-היום. אליה אני מכון איפוא את דברי.

המדינה, ממשלת ישראל וחזרונותיה, הן גורם מכריע בתיכנון ובביצוע הבנייה בארץ. קודם כל, המדינה היא בעלת רוב הקרקעות שבאות בחשבון לבנייה, הקרקעות שבידי מינהל מקרקעי ישראל. משרד השיכון הוא המפ"ם על במשורן או מכון את הבנייה בארץ. לא תמיד זה בתקציב משרד השיכון, אבל למעשה הוא המשרד המפ"ם על במשורן את הבנייה או שבהכוונתו נעשית רוב

הבנייה בארץ. גם מה שבונים פרטיים יכולים לבנות — ובמידה רבה הם מקבלים קרקעות באמצעות הקצאות ממנהל מקרקעי ישראל — גם זה רק לפי המלצות משרד השיכון. ומשרד הפנים אחראי לתיכנון הפיסי. אבל לדאבוננו אין תיאום בין שלוש הזרועות האלה, מינהל מקרקעי ישראל, משרד השיכון ומשרד הפנים.

לאחרונה קראנו שהיתה פגישה בין שר השיכון ושד הפנים, למטרה צנועה. בפגישה הזאת לא דנו על תכנית כוללת למספר שנים, אלא על כך שאותן תכניות דחופות שהגיש משרד השיכון תעבורנה בתהליך מהיר יותר.

יעקב נחושתן (גח"ל):

מדוע אין שר הפנים משתתף בדיון הזה?

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

הלוואי והפגישה הזאת של השדים תביא לידי העברת התכניות הדחופות. מאחר שהעניין יורד לשלבים של המחוזות והוועדות השונות בכל המקומות — גם זה דבר לא קל.

אבל אני חושב שצריך לעשות דבר הרבה יותר יסודי. אם מסיבות מסוימות אי-אפשר להגיע לכך שאחד המשרדים ירכז את כל הגורמים יחד, חייבת לקום איזו ועדה מתאמת. אני חושב שכדי לבצע את התפקיד כראוי, צריך משרד אחד — אינני אומר כרגע איזה משרד השיכון או משרד הפנים, או אותו משרד הממונה על מינהל מקרקעי ישראל — לרכז את שלושת הגורמים האלה, התיכנון, הפעלת הבנייה, והקרקע שהיא ברובה בידי המדינה. כל אלה מוכרחים להיות בידי גורם אחד. אם אי-אפשר לרכז זה במשרד אחד, תוך חלוקת עבודה בין המשרדים הנוגעים בדבר, חייבת לקום מיד ועדה עליונה, מתאמת, שתחייב את כל שלושת המשרדים. היא צריכה להיות לא רק ועדה מתאמת. כמוכן יש צורך בתיאום. אבל זו צריכה להיות ועדה שתוכל לקבוע ולחייב לגבי שלושת המשרדים. והיא צריכה לעבד תכנית לתוספת של 400,000 דירות.

כדי שמי שאינו מתמצא בזה יבין על מה מדובר, אציין כי מדובר על תוספת של שני שלישים מכל הדירות הקיימות במדינה. היום יש במדינה כ-600,000 מבנים. כעבור שמונה שנים נהיה זקוקים לתוספת של שני שלישים מכל מה שקיים במדינה.

שר-השיכון ז. שרף:

יש כ-750,000 מבנים.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

זה כולל את הכפרים, הכל יחד.

מנחם ידיד (גח"ל):

זה ודאי כולל גם את הכפרים והמסוככים.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

דיברתי על זה.

ובכן, צריך להביא בחשבון היכן נבנה כל אותן הדירות שנהיה זקוקים להן בשנים הקרובות. למשל, העלו מחדש את הרעיון של בניית עיר בשטח של מודיעין. היו תגובות של אנשי ציבור ושרים על העניין הזה. התגובות האלה היו תגובות של הרגשה, הן לא נאמרו מתוך ידיעה ברורה. כאשר תהיה לנו תכנית היכן נאכלס 400,000 משפחות נוספות, נוכל לדעת אם אנחנו זקוקים

רונית, בידי משרד החקלאות; תיכנון הבנייה - בניית ידרות באמצעים ציבוריים - בכך מטפל משרד השיכון, והוא מטפל בכך בלא סמכויות חוקיות. הסמכויות החוקיות הן בידי משרדים אחרים. אני רק מתאר את המצב, ואני מודיע מראש שאני מקבל זאת באהבה. מתברר שאפשר לחיות אף במצב זה; לא בנוחות, אבל אפשר לחיות במצב זה. הבנייה הציבורית - חלקה נעשית על-ידי משרד השיכון, חלקה על-ידי מע"ץ שבמשרד העבודה; מוסדות ציבור - חלקם מתוכננים במשרד השיכון וחלקם במע"ץ; בתיכנון בתי-ספר עוסק משרד החינוך; משרד הבטחון מתכנן ובונה כל מה שנחוץ לצבא, בכלל זה משרדים בשביל משרד הבטחון.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

יש עוד משרד - משרד הקליטה.

שר-השיכון ז. שרף:

משרד הקליטה אינו בונה בעצמו. הוא דק מודיע על מה שבונה ומה שלא בונה. ואיך הוא מודיע - אינני רוצה לדבר על כך. נדמה לי שכבר הסתבכתי למדי בעניין זה.

זהו מצב קשה, הדורש המון תיאום. אם ועדה עליונה לתיאום תועיל בזה או לא - בדרך כלל כאשר מדובר על ביצוע אני מאמין בוועדות של איש אחד. צריך להיות פיקוח עליו. צריכות להיות הנחיות. צריכים להיות חוקים. אבל זו הוועדה היעילה ביותר.

לפי מצב התייעוש בארצנו כיום נהיה מסוגלים החל בשנת 1974, ואולי שנה לפני כן, לבנות 50,000 דירות בשנה, בלי תוספת כוח-אדם; יהיה צורך בהסבה מקצת עית של כוח-אדם, אבל לא יהיה צורך בתוספת כוח-אדם. השנה היו לנו בבתים מסוימים חדר אמבטיה - לא אמבטיות - בנויים וגומרים בבתי-החרושת; וכן מטבחים, וכן חדרי מדרגות, בכלל זה גרמי מדרגות. ואני בטוח שב-1974 נוכל לבנות כל מספר הדירות שיידרש. לא תהיה בעיה של מספר בעלי מקצועות נוספים, אלא הבעיה תהיה הכנת תיכנון מוקדם - ועל-כך דיבר חברי-הכנסת עופר - ותוספת חצאי משמרות של פועלים מקצועיים בבתי-חרושת.

תסלחו לי אם אקרא לפניכם כמה שורות מתוך דברים שאמרתי כאן ביום ה' בתמוז תשל"א - 28 ביוני 1971. ואלה הם הדברים: "צעד שני לקראת תיעוש התחלנו לעשות בדרך תיכנון של 100,000 יחידות דיור לתקופת שנים... צוות מיוחד עובד עתה במשרד השיכון על הכנת מלאי של תיכנון מפורט ל-100,000 יחידות דיור חדשות בכל רחבי הארץ ומבני הציבור העליונים אל תכנית בהיקף זה. הצוות בודק את תחזיות גידול האוכלוסיה בישראל, באלטרנטיבות שונות של עלייה. הוא בודק את תחזיות צרכי הדיור למשכנות העוני, לדיור צפוף, לזוגות צעירים, את תחזיות הבנייה שלא למגורים, ומערך את האמצעים הכספיים והתקציביים הדרושים לצרכי דיור וגם את גורמי הייצור במשק - כוח-אדם, האפשרויות הטכנולוגיות וחומרי הבניה."

אני שמח להודיע שעבודה זו, שהודעתי שאנו עושים, נמצאת בשלב ראשון מתקדם. מתברר שכדי שנהיה בטוחים בתיכנון של 100,000 יחידות דיור, אנו צריכים לעבוד על 120,000 יחידות דיור, ואומנם אנחנו עובדים על 120,000 יחידות דיור לשנים 1972/73 - 1976/77. אנו בודקים את הרורה הקרקעית. מתברר שכל הקרקע הנמצאת

לעוד עיר או לא. בדרך כלל אין אני נוטה לתוספת עיר במרכז הארץ, אם יש אפשרות אחרת. עם כל רצונו בפיתוח האוכלוסיה - ואת הגורם הזה צריך להביא בחשבון - צריך לדעת שבתוך המספר הזה של 400,000 יש גם החלפה של דירות קיימות, יש גם אנשים שק"ש שורים למקומות תעסוקה. לא נשנה באופן יסודי את הרקב האוכלוסין תוך מספר שנים. כמובן בתוך זה יהיה גם פיזור אוכלוסיה, אבל אנשים ילכו גם לריכוזים עירוניים.

אם אנחנו רוצים תיכנון טוב, שיספק את כל הצרכים, שיספק את הצרכים של חברה מודרנית, עלינו לעבד תכניות בקנה-מידה רחב לטווח של מספר שנים. אני מדבר על מספר שנים מצומצם למדי. ועלינו להיערך מבחינה ממלכתית לספק מגורים נאותים לעלייה הבאה אלינו ולאכלוסיה הגדלה בארץ.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לשר השיכון, לתשובה.

שר-השיכון ז. שרף:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברי-הכנסת עופר מסר כאן מספרים על גידול האוכלוסיה, המקובלים על כל מוסדות התיכנון. יכולים להיות בינינו קצת תילוקי דעות, שאינם משמעותיים, על מספר הדירות הנדרשות. למשל, מספר הדירות המתבלות מדי שנה הוא יותר קטן ממספר הדירות המתפוגות בעזרת מלאך המוות. אבל בדרך כלל, חוץ מפרט זה או אחר, המספרים האלה הם המקובלים, והם מותנים, כידוע, בהיקף העלייה.

נשאלה כאן שאלה מדוע שר הפנים איננו כאן. אינני יכול לענות על כך. אינני יכול גם לענות על שאלות הנוגעות לחוק התיכנון והבנייה ועל פעולתה של המועצה הארצית ופעולת הוועדות המחוזיות. אינני יכול לומר שדעתי נוחה מן המצב הקיים. אבל בשביל זה צריך לבוא שר הפנים, שהוא בעל השור, ויעמוד על שורו. אינני יכול להשיב במקומו.

אינני יכול להתאונן ולומר שאין שיתוף פעולה בינינו ובין משרד הפנים. אך אני יכול לומר שיש קושי לתאם בין החוק כפי שהוא מנוסח לבין דרישות המציאות. איני יכול לומר שחוק התיכנון והבנייה שלנו - אם כי הוא חוקק כאן ב-1965 - הוא מהחוקים המודרניים ביותר בין חוקי התיכנון העירוני וחוקי העיור בעולם. למשל, חוקינו הולכים הרבה בעקבות החוקים הבריטיים, אבל לא בעקבות אלה שחוקקו לאחר מלחמת העולם השנייה, אלא בעקבות אלה שבין שתי מלחמות העולם. מאז צעדו הבריטים צעדים רבים וגדולים קדימה. אנחנו בודאי גם נתקן את החוקים שלנו.

אני רוצה לומר באופן כללי: המצב כפי שתואר על-ידי חברי-הכנסת עופר הוא נכון. אינני יודע מה המצב בכל המדינות האחרות. במדינות שאני מכיר בתחום זה, תחום התיכנון העירוני, קיימת בעיית עיור. המצב אצלנו איננו טוב ביותר בתחום זה. בעיית העיור היא אחת הבעיות הקשות והחמורות במדינתנו. לחקלאות בכללה יש משרד החקלאות; למסחר ולתעשייה בכללם יש משרד המסחר והתעשייה; לתחבורה בכללה יש משרד התחבורה. לתיכנון ערים, לבניה - הן בניה למגורים והן בניה שלא למגורים - אין משרד. המצב הוא כזה שסמכויות התיכנון הן בידי משרד הפנים; הקרקע העי-

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנעתי מהצבעה, מפני שלעמתי לא אצל חברי-הכנסת סורקים ולא אצל חברי-הכנסת ארכלי-אלמולונו נמצא ישועה לבעיה זו, כי אם יש צורך חיוני בוויכוח פומבי על בעיה זו במליאת הכנסת.

אנו מדברים פה, במליאת הכנסת, בעניינים חולפים, בעניינים בני-יום שהם בעלי חשיבות משנית, כמו שכרם של פועלי נמל — נושא שיישכח בעוד כמה שבועות — ואיננו מדברים כאן על הבעיה החשובה ביותר, שהעלה לפנינו חברי-הכנסת עופר, שאנו עומדים להוסיף 50, 60 או 70 אחוז מבנים לג'ונגל האספלט של הארץ, בלא שום תיכנון, וקרוב לוודאי תוך השחתה סופית של נוף הארץ. בעניין זה אין צורך בוועדה לתיאום בין ארבעה, חמישה או עשרה משרדי ממשלה. בזה יש צורך בפירוש בהקמת משרד ממשלתי אחד לאורבניזציה, לביטול משרד השיכון, לביטול הסמכויות של משרד הפנים ולהקמת משרד אחד שיחשוב קודם כל איך אפשר לשכן כאן מאות אלפי תושבים חדשים, אולי מיליוני תושבים חדשים, בלי להביא חורבן על הארץ הזאת.

צאו מהבנין הזה עצמו, פשוטו כמשמעו, וראו מה נעשה בגבעה ממול. איוו מפלצת גוראה קמה מול הכניסה, מפלצת של מגדלי-שחקים גוראים, שיגמדו את הכנסת ויגמדו את כל הבניינים שהוקמו בשטח שמסביב. וכך המצב לא רק בירושלים; בכל רחבי הארץ משחיתים כל גבעה וכל הר. וכאן מדברים בטירוף של ביצועים על מאות אלפי יחידות דיור שיווספו בלי תיכנון ממש, בלי תיכנון אקולוגי, בלי תיכנון אסתטי, שלא לדבר על כל שאר התיכנונים.

אדוני היושב-ראש, הארץ הזאת אינה אוסף של מגרשי בנייה. קיבלנו לדינו ארץ. היא היתה ארץ יפה. נראה מה נשאר מהארץ הזאת היום ונחשוב מה יישאר ממנה בעוד מספר שנים. בימי ילדותנו עלינו על הר-הצופים. איפה הר-הצופים היום? הלא הר-הצופים נעלם מן הארץ כפשוטו.

(חברי-הכנסת מ. זר קורא קריאת-ביניים)

אני רוצה שהארץ תישאר ביופיה גם אם צריכים לשכן בה מאות אלפי אנשים, ואם אין בארץ הזאת שר ואם אין בארץ הזאת ממשלה המסוגלים לשכן מאות אלפי אנשים בלי להשחית את הארץ, אוי לממשלה הזאת ואוי לשרים האלה.

2. המשך פיתוחה של קריית-ארבע — חברון

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אתמול חילקה מוזכירות הכנסת הודעות על הצעות לסדר-היום לאור מה שנדון בנושאות הכנסת, ועל-פי סדר זה היתה צריכה סיעת המרכז החפשי להעלות את הצעתה תחילה. הבוקר אנחנו מוצאים סדר אחר. בניגוד לתקדימים שהופעלו כלפי סיעות אחרות, ולפתע, סיעת המפד"ל, שמשום-מה לא הגישה קודם לכן הצעה, או שלא קיבלה רשות מהקואליציה להעלות את הנושא, עכשיו, לאחר שאנחנו הצענו את הנושא והדבר פורסם ועבר לנשיאות — מקדימים את הצעתה מבלי שהדבר נדון בנשיאות.

אני שמח שהמפד"ל מצטרף לנושא, אבל אין זה

בידי מינהל מקרקעי ישראל באזור המרכז אינה מספיקה כדי לעמוד בתכנית זו. וכך עלתה בין שאר ההצעות גם ההצעה של הקמת עיר בשטח מודיעין, שאני לא דיכרתי עליה. היו שרים ששללו אותה. היו גם אנשי ציבור ששללו אותה. והיא עוררה רעש. אך היא עדיין בגדר בירור שלפני בדיקה יסודית. כאשר יובא העניין לפני הממשלה, נדון בו.

דוד לוי (גח"ל):

אולי זו ההזדמנות להשמיע את דעתך?

שרף-השיכון ז. שרף:

איני רוצה להשמיע את דעתי בכנסת בנושא שצריך להיות נדון בממשלה. אני מעדיף להקדים את הדיון בממשלה. אני חושב שזהו הסדר הטוב לכל השרים.

בסוף דברי אני מציע, שהנושא שהועלה על-ידי חברי-הכנסת עופר — הקמת ועדה עליונה לתיאום — לא יידון במליאה. מסופקני אם זהו נושא לדיון במליאה. אני מציע שהנושא יועבר לדיון בוועדה. אני מתקשה להציע איוו ועדה, כי בנושא זה קשורים משרד השיכון, משרד הפנים ומשרד החקלאות. אני מציע איפוא שוועדת הכנסת תקבע איוו ועדה תדון בהצעה זו לסדר-היום.

היו"ר י. נבון:

חברי-הכנסת עופר, האם אתה מסכים להצעת שר השיכון?

אברהם עופר (המערך, עבודה—מפ"ם):
כן.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת עופר — תיכנון הבנייה לשנות השבעים — לוועדת הכנסת, שתחליט לאיוו ועדה להעביר הצעה זו.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדה, שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת, נתקבלה.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אבנרי, להודעה על הימנעותו סיעתו מהצבעה.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת זבולון המר: המשך פיתוחה של קריית-ארבע — חברון.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
לסדר הדיון, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שמואל תמיר, להצעה לסדר.

(מדבר ממקומו)

קריית-ארבע כבעלת אוכלוסיה מקבילה בגדלה לאוכי-לוסיה הערבית, היינו כשישים אלף איש, יובן הדבר כהחלטה ישראלית רצינית להתיישב במקום, וממילא יוסקו מסקנות של קיום מערכת קשרים וטיפול יחסים שיביאו ליתר הבנה וליתר בטחון.

אדוני היושב-ראש, אלה הסבורים שארץ-ישראל כולה שלנו היא — ואני נמנה עמם — די להם ביחסם ההיסטורי לחברון ובתחושתם שהיא שנייה לירושלים, כדי להצדיק התייבותם המורחבת בה. אך גם אלו שאינם שותפים לדעה זו, הרי סבורים שהכרח הוא שירושלים כולה תהיה שלנו. האם אינם סבורים שחשוב לבטחונה של ירושלים שלא תהיה ספר? על כך מחייב איפוא ההגיון הקמת ציר הגנה עליה מדרום וממזרח, והוא ציר באר-שבע-חברון-גוש-עציון-מעלה-אדום-מיס, שישגור על ירושלים מדרום וממזרח. אלה שאינם מוותרים על איחוד ירושלים בירתנו הנצחית, אסור איפוא שיותרו על קריית-ארבע חזקה וגוש-עציון מאוכלס, שהם במרכז ציר זה. אגב, בודאי כדאי לחשוב על איכלוס רב-מידות של קריית-ארבע ועל הקמת עיר נוספת במעלה-אדומים כדי לחזק את מרכז הציר של הגנת ירושלים מדרום וממזרח במקום לבנות עיר בשטח מודיעין. אך זה נושא לעצמו.

ראש הממשלה, בפגישתה עם מתחלי חברון, קבעה — כך הבינתי — שאין בעיה מדינית או עקרונית המכתיבה אי-הרחבה מיידית של קריית-ארבע, אלא בעיה תקציבית בעיקר. אינני סבור שהקצבת 15 מיליון לירות להוספת 250 דירות בשנה זאת היא מחיר רב מדי להצלת קריית-ארבע והבטחת שיגשוגה והצלחתה. אך אין גם הכרח להוסיף על תקציב השיכון של השנה; אפשר בודאי להוסיף 250 ואפילו 500 דירות לקריית-ארבע מתוך אלפי היחידות וכמעט רבבות היחידות המתוכננות להקמה ברחבי הארץ על-ידי משרד השיכון לעולים או לזוגות צעירים. לא תהיה בכך הגדלת התקציב, ולא תיפגם התכנית למציאת פתרון דיור לאוכלוסיה, רק ישווו היעדים הגיאוגרפיים, ובכך תהיה תרומה ניכרת לפיתוח קריית-ארבע שבחברון. כך יכונו זוגות צעירים לחברון, ויכונו עולים חדשים אליה, וכך גם יגדל מספר הדירות בחברון ותתפתח העיר, ללא הגדלת הסכום הכולל של תקציב השיכון השנה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כל זה בלי החלטה של הממשלה על גבולות המדינה?

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, מתחלי חברון, באהבתם העצומה למקום ובדבקותם ומסירותם עד סיכון, הוכיחו את רצינותם ויכלתם לבנות את קריית-ארבע. הם שמי שכו את לב הממשלה להחליט על הקמת קריית-ארבע. הקרבתם, מסירתם נפשם וסבלותיהם בודאי עוד יספורו, ויוקצה להם מקום ראוי בתולדות חלוצי הארץ. מדוע איפוא ההתנכרות וההתנכלות כלפי זכותם לממשל עצמי, עצמאי ונבחר?

שמעתי טוענים שהם אנשים קשים ועיקשים. אילו לא היו כאלה, האם היו מחוללים את המאורע הזה של הקמת גרעין לעיר בחברון? האם היו יכולים לעמוד במצוקות ובמכאובים של צפיפות נוראה ומחסור איום במשך שנים?

צודק שישנו, ללא דיון בנשיאות ובניגוד לנוהל, את סדר הדיון כפי שנקבע וכפי שהודע לכנסת עוד אתמול.

חיי"ר י. נבון:

עכשיו אפעל לפי מה שיש לפני. ודאי יש הסבר. אינני יודע אותו ברגע זה. בהמשך הישיבה אבדוק את הדבר ואמסור לך על כך.

רשות הדיבור לחברי-הכנסת זבולון המר.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בחברון התיישב אברהם אבי האומה ובה רכש את האחוזה הראשונה בארץ כנען, את מערת המכפלה. מאורע זה יכול להיחשב כראשית ההתנחלות והקניין שלנו בארץ, מאות שנים לפני כיבוש הארץ בידי יהושע בן-נון.

חשיבותה של חברון לא פחתה במשך הדורות. דוד עשה אותה לעיר ממלכתו וגם כאשר העביר את בירתו לירושלים נשארה חברון מרכז מדיני ודת. יהודה המכבי ושמעון בן-גוריא נלחמו עליה, ויהודה לא נטשו אותה עד מאורעות תרפ"ט, בהם גטבוה ונרצחו 60 מבני הישוב היהודי בחברון, ועיר האבות נתרקנה מיהודיה.

מלחמת ששת הימים, שהחזירה לנו את ירושלים, החזירה אלינו גם את חברון, והחלטת הממשלה להשיב את עטרת עיר האבות ליושנה ולהקים את קריית ארבע היהודית בחברון, אף שבאה באיחור-מה, ואף שזוהה לכך על-ידי התנחלות המתנחלים — היתה החלטה היסטורית מרחיקת ראות וכבירת משמעות, ובניית השכונה הראשונה נעשתה במהירות ראויה לשבח. אך מימיו שה של החלטה ומיצויה המועיל במלוא המשמעות יבואו כאשר תחליט הממשלה על פיתוח שלב נוסף של התכנית, לאחר שהשלב הראשון הצליח. הדירות הנאות, הגרעין החברתי המשובח שנאחז בחברון, יושב בה ואוהב אותה במסירות עד קנאות; עשרות המשפחות הצעירות על ילדיהן; מפעלי החינוך והשירותים והמאות הרבות של המתדפקים על פיתחה של קריית-ארבע ומבקשים להתקבל בה אם יהיה דיור — כל אלו מורים על הגרעין הבריא והסיכוי הנפלא שיש לעיר המתחדשת הזאת, הזועקת לגידול ולפיתוח.

התקדמות השכונה והפיכתה לעיר של ממש גם תוכיח לרבים בישראל ובתפוצות, החושבים על מגורים והשקעות בחברון וברחבי יהודה ושומרון, שאמנם קיימת אפשרות כזאת ושהממשלה אכן מתכוונת לכך ברצינות, ואלפים בודאי יצטרפו או לאחת המישימות הלאומיות העיקריות של תקופתנו: ההתנחלות ברחבי ארץ-ישראל. יתירה מזאת, התפתחות השכונה בבתי מגורים ובמפעלי תעשייה ויישובה על-ידי מאות ואלפי משפחות יהודיות, רק כהוה לשמש ערובה ליחסים טובים עם השכנים הערביים, החברונים, מפני שאלו עלולים לזלזל בקומץ אנשים זרים המרוכזים בשכונה קטנה מאחורי גדר ומגדל שמירה, בעוד שהם בהחלט עשויים לכבד ואף ליצור ולטפח קשרים טובים עם עיר מתפתחת ורבת סיכוי, ולהוקיר תנופת יצירה ובניין. מפני שאם לא תתפתח השכונה במהרה, יתפרש הדבר בקרב השכנים כהחלטה ישראלית לנוון את המקום, ודבר זה עלול לקלקל את היחסים ולמונע כבוד הדדי של השכנים היהודים והערבים. בעוד שאם תתוכנן, תורחב ותיבנה

שהגיוני הוא במקום כזה להתעלם לחלוטין מבגיון, ולהכ" תיב על-ידי ועדות ממשלתיות ופקידים מבחון מי יהיו המתווכחים.

מה עוד הם מבקשים? הם מוכנים לכך שהמושל הצבאי ייצג את ענייניהם כלפי שכניהם, אך כפי שניתן ממשל עצמי לערביי חברון ויתר ערי הגדה, וכפי שמעוד-דים אותם לקיים בחירות מוניציפליות — וזה טוב לדע"ת — הם מבקשים שיינתן גם לתושבי קריית-ארבע לבחור את נציגיהם לניהול ענייניהם הפנימיים: שירותים, עירוד מפעלים, תרבות, חינוך וכו'. האם אין אבסורד באפלייתם זאת לעומת שכניהם? מדוע יימנע מהם לקיים בחירות, שיקבעו את נציגותם אשר תדאג לקידום המקום ולפיתוחו? דרישה זאת נראית לי מוצדקת והגיונית. הממשלה החלופית להקים ועדה שתטפל בנושא. אני מקווה שהיא תמהר לדון בעניין ברוח זו. ואני מציע שהכנסת תדון בנושא.

3. איכלוס חברון

אנו נמצאים היום במצב שהר אפרים נקי מיהודי, נקי מכל מאחו ישראלי חדש. והרי אילו חיינו עושים בהר גרזים מה שנעשה בקריית-ארבע, היתה התמונה שונה לחלוטין מבחינת אחיזה ישראלית בארץ-ישראל המאוחדת. והוא הדין אפילו באזורים שבתם אליהם לכאורה אין ייחוס; כגון שארם-א-שייך, שלגביה ה"בטא שר הבטחון התבטאות קיצונית ומרחיקת-לכת: שארם-א-שייך או שלום — שארם-א-שייך עדיפה; אותה שארם-א-שייך, שלגביה מתבטאת ראש הממשלה על כל במה בין-לאומית שלעולם תישאר ישראלית, שארם-א-שייך זו — עכשיו נתבשרנו שיוקמו בה 90 יחידות דיור, והרי כאן חייבת לקום עיר מאוכלסת בע"באלפים וברבבות. יש לחץ, יש תביעה, יש רצון, יש אפשרויות, אבל דרושה ההחלטה, וההחלטה לא באה.

וכן הדבר במקום שלגביו אין מחלוקת — ירושלים. לגבי ירושלים כולנו לכאורה שותפים בדעה ובמסקנה, אך כאשר מדובר על בנייה בסביבות נבי-סמואל, הגבעה החולשת על העיר מצפון-מערב, מתבשרנו שיהיה חייב לסגור צלתיים. אולי לדברים שהשמיע היום שר השיכון קודם לכן — על שבע רשויות העוסקות בעניין אחד — חלק בכך, אבל העובדה היא שהדברים מתנהלים בעצלתיים.

שטח דרום-מזרח ירושלים נשאר פתוח לחלוטין וכנראה — כך מרמזים — במתכוון, ללא כל מאחו ישראלי. כל השטח בדרום-מזרח, שהיה חייב לסגור על העיר העתיקה ולהשלים את הקפתה של ירושלים העתיקה בהתנחלות ישראלית צפופה, נשאר ללא מאחו ישראלי. ארמון הממשלה, אשר בו כבר החלה הבנייה הישראלית — לאחר המעשה הנואל של הנכונות להסגיר את המצודה הזאת בידי האו"ם ב-1967 — אותו ארמון הממשלה, שסביבותיו החלה הבנייה, הספיק ציפצוף קל של "ידיד ישראל" או-תאנט וכבר נסוגנו, במידה זו או אחרת, ונפסקו תהליכי הבנייה באזורים מסוימים. או-תאנט, מ"חסדי אומות העולם", אמר: לא.

היה מעשה מביש בעניין מנזר גוטרדאם. במשך חודשים נעשה מאמץ שיטתי, שקט וחיוני לרכוש את מנזר גוטרדאם — וזו אפילו לא כנסיה — הנמצא אל מול העיר העתיקה, והוא אמנם נרכש. ננקטו הליכים משפטיים מטעם רשויות נוצריות מסוימות כדי לבטל

וכי לא נמצאו בקרב בכירי מנהיגי העם הזה, והארץ הזאת, רבים קשים ועיקשים, שדווקא תכונותיהם אלו הן שהביאו לפיתוח ולקידום מפעלנו, והאם נפסלו מלה"י היגנו עקב זה? אני סבור שאנו שונים שגיא חמורה בכך שאיננו מוקירים את החולמים והלוחמים שבנו את קריית-ארבע בגשם ובגופם, ואיננו סומכים עליהם, ואנו מבקשים להכתיב מבחון את ארחותיהם.

מה, ככלות הכל ובסך הכל, הם מבקשים? — להקפיד על קיום איכות הגרעין הראשון של 250 המש-פחות בחברון כדי ליצור יסוד בריא ואיתן לעיר. מעולם לא היה בכוונתם למנוע כניסת משפחות מסיבות דת או עדה. זה כארבע שנים עוסקים המתנחלים בקריאה למשפחות לעלות לחברון, בעידודן ובקשר מתמיד עמן לפתור בעיותיהם בתעסוקה, חברה ועוד. ובכן, מדוע לא ישותפו באיכלוס הגרעינים הראשונים של העיר, שיקבעו את יכלתה להתמודד עם האתגרים שלפניה? אינני סבור

היו"ר י. גבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, להצעות לסדר-היום: איכלוס חברון.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אנו מתקברים לתאריך שבו ימלאו חמש שנים למלחמת ששת הימים, ימלאו חמש שנים מאז אוחדה מחדש ארץ-ישראל המערבית. לפני חמש שנים, כתום מלחמת ששת הימים, כאשר העלינו לראשונה לפני הכנסת — כסיעה אופוזי-ציונית מבודדת — את תביעת ההתנחלות, במרחבי הארץ המאוחדת ואת התביעה לפעול במהירות לפתרון בעיית הפליטים הערביים המצויים בתחום השליטה הישראלי, קיבלנו תשובה שהנה הגו עומד ההסכם עם המדינות הסמוכות מאחורי הכותל רוב השטחים יוחזרו — בלשון ההיא — אליהם, או שעומדת לקום ליד ביתנו מדינה פלשטינאית חדשה; על כל פנים, רעיון ההתנחלות ירחיק מעלינו את השלום הצפוי, הקרוב, המיידי כמעט.

והנה אני נאלץ היום, כתום חמש שנים כמעט, לחזור ולהעלות לפני מליאת הכנסת אותו נושא עצמו, שהרי מה שהיה אז בבחינת קוצר ראות, אופקים מדיניים מצומצמים ואי-תפיסת גודל השעה שבאה בעקבות ששת הימים, הופך היום לדבר חמור מאה מונים. הוברר שהשלוש או ארבע השנים לא זו בלבד שאינם מותנים בנכונות להימנע מהתנחלות, אלא שהמצאותה היא ההיפך מזה. הוברר — מה שטענו וחוזנו וטענו — שהשלוש הראשון שייכון באזור יהיה השלום בפועל בינינו לבין ערביי ארץ-ישראל במסגרת של ריבונות ישראלית; וככל שריבונות זו תהא מוחשית יותר ותמצא ביטוי מעשי יותר, כן יקרב השלום. לאחר הדיבורים הממשלתיים על חיץ ומרחק בינינו לבין ערביי ארץ-ישראל וסירוב להעסיקם במרחבי ישראל, נאלצת היום הממשלה, בעל כורחה, לפעול לשילובם במערכות העבודה, לשילוב כלכלי, ובהכ"ר יבוא יום השילוב המדיני של איחוד הלכה למעשה.

אולם כל הדברים שנעשים מאז ועד היום נעשים, או לא נעשים, כאילו, כתוצאה מיזמה של יחידים או של קבוצות ולחצים, ולעולם לא לפי תכנון, לפי קו מותווה מראש, על יסוד תפיסה כוללת, שלפיה פועלת המדינה בגישה ממלכתית.

הגרים בה, ולחיות שם לא בתנאים של דו-קיום, אלא בשלום יחד, כאשר העיר מתפתחת ומתרחבת?

מה הטענה על חוסר תקציב? מיהו יכול לקבל אותה ברצינות או בכנות? בתקציב מדינת ישראל בסך 16 מיליארד לירות, בתקציב השיכון בסך מיליארד לירות — אין אפשרות לעוד כמה מאות יחידות בחברון? החליטו, למען השם: אחם מפחדים? — היסוגו, ונדע לפני מה אנו עומדים. אבל אתם יודעים שהעם הזה לא יתן לכם לסגור הצבתם יחד — יציבו אותה כהלכה. אי-אפשר להתנועע בין חששות ופחדים ופיק ברכיים מפני מה שיאמר היום או מחר עתונאי פלוני או שגריר אלמוני.

אותו דבר עצמו, כפי שקורה בהתנחלות, קורה בתחום של שיקום הפליטים הנתונים בתחומי ישראל. אנו, הנציג, הקיצוניים בביכול, אנו, שהדבוקו וניסו להצמיד לנו את התואר הזה, קראנו ונבענו הראשונים — ואיננו מרפים מזה — לשקם את הפליטים בראש וראש שונה בחבל עזה, אם רוצים שהארץ תישאר מאוחדת, אם רוצים להשתחרר מהמוקד של הבעיה, מן הנקודה המחריפה והמכאיבה ביותר. אמרו: לא. במשך שלוש שנים לא רצו לגעת בנושא, והפסדנו שלוש שנים יקרות עד כדי כך שצה"ל כמעט שנסוג בשלב מסוים מרוב המרכיזים שברצועה, והחיות העממית נעשתה לשליטה כמעט בלעדית בה, והרציחות השתוללו שם כמעט באין מפריע. בלשון, באין בדידה — ושוב אילתור — חזרנו לשטח הזה. צה"ל נכנס לשטח, בפיקודו של האלוף שרון, ונעשה סדר בשטח, והיום אין רציחות. הראשונים שהגנים מכך הם התושבים שבהם נעשו מעשי הרצח החמורים והמרובים — והרצועה מקבלת בהדרגה את הדין של ההשלמה, הקודמת לשלום, ההשלמה עם המציאות, שהרצועה היא חלק בלתי-נפרד מישראל. והנה רק השבוע ישבו כאן בוועדת העבודה של הכנסת נציגים של ענף מסוים ברצועה, שבאו לבקש את עזרת הכנסת לעניינם, ואני בירכתי על תופעה זו. המציאות מתחילה להכות שרשים גם בתודעה של תושבי הרצועה.

אבל לא די בזה שעשו האלוף שרון ופקדיו, מעשים אדירים, מעשי גבורה, כדי לקיים את עצמנו ברצועה. אנו לא נשב בארץ על כידונים; שום צבא לא יישב לנצח על כידונים. אנו חייבים לשבת שם מכוח ההתנחלות. וכבר מדברים על ההתנחלות — אבל כמה איטי הוא הקצב; כבר מדברים על שיקום פליטים והתחילו לבנות פה ושם בתים — ושוב אילתורים, מעשה ונסיגה בצד, בשעה שיש לעסוק בנושא בתקיפות ולשקם את הפליטים, לחסל את המחנות ולבנות מסגרת חדשה לחיים חדשים של יהודים וערבים ברצועה, שחלקם עוברים ממנה לאזורים שונים — ואינני חושש משום אזור שהם יעברו אליו — וזאת כדי ליצור מסגרת שבאופן טבעי וחיוני ימצאו בה הכל את פרוסתם ויוכלו לחיות שם בשלווה.

זהו תהליך של איחוד ארץ-ישראל מחדש; אין מנוס ממנו. הממשלה מגיעה אליו, אבל תמיד באיחור, תמיד לאט, ותמיד מעט; וההחלטות — כמעט תמיד בעיתוי גרוע, כשזה מקומם את דעת הקהל, ולא בשעת רצון, הניתנת לניצול. כל חכמת המדינה היא בעיתוי נכון, בראייה קצת קדימה, בקבלת החלטות בעוד מועד.

אדוני היושב-ראש, החודשים מפברואר עד נובמבר

רכישה זו, ונסיגה נכשל בבית-המשפט העליון, באשר מדינת ישראל התייצבה נגד הנסיון לבטל את הרכישה. עד כאן טוב ויפה. לאחר מכן הספיק כנראה לחץ של ידד שני של העם היהודי ושל ישראל — הוותיקן — וכבר ננקטים צעדים כדי למכור בחזרה את מה שבית-המשפט העליון פסק שנרכש כדין וכהלכה.

רבונו של עולם, סוף סוף צריך לדעת מה רוצים ולאן הולכים. באיזה מקום צריך סוף סוף להיעצר. הרי שיטה זו מעוררת לחצים מאין כמוה. אתה עושה צעד קדימה, ונסוג שני צעדים אחורה. קצת לחץ מצד או-תאנטי או הוותיקן — ואתה חש פיק ברכיים.

ולעניין חברון — מה שהתחולל סביב חברון למן היום הראשון ועד עתה, אלמלא היה עצוב כל כך — היה מגוחך לאין שיעור. בתחילה הוצא נגד ארבעה מתנחלים צו גירוש מן העיר. הם עמדו על שלהם, ואנו היינו צריכים לבוא אל הבית הזה ולפנות אל ראש הממשלה המנוח לוי אשכול ולחבוט ממנו שלא ייעשה המעשה המחריד של גירוש יהודים מחברון על-ידי רשויות צבאיות ישראליות. והדבר נמנע. אחר-כך חל קפאון במצב, במשך חודשים ושנים, עד שנאלצנו שוב לבוא ולחבוט מעל הדוכן הזה הכרעה. נפלה הכרעה בנוסח הקלאסי של מדינת ישראל: לא כן ולא לאו — 250 יחידות. זו עיר ולא עיר בישראל; נמצאה הנוסחה שזו התנחלות לגטימית, באשר ייתכן שאף לאחר הקמתה תופקד בידי חוסיין, כדי שגם אצל חוסיין יגורו יהודים, ושאר נוסחאות חמקניות. הקימו 250 יחידות.

אחרי הדיבורים הרמים שבאו מצד שמאל של הבית, שלא יהיה מי שנכון ללכת לשם, הוברר שיהודים רוצים ללכת לחברון, כשם שהם רוצים ללכת לשארם-א-שייך, במספרים נכבדים מאוד; עולים חדשים, זוגות צעירים, וסתם ותיקים, רוצים להתנחל בחברון, לגור שם ולבנות בה את בתיהם.

היום אנו שומעים שיש בעיות תקציב. ראש הממשלה, בפגישה עם המתנחלים — והדברים מורסו — אמרה שאין די כסף. לי קשה לשמוע תשובה בנוסח "אין די כסף", לאחר בילוי של עשרה חודשים בוועדת הכלכלה בעניין מפעלי אוטוקס, ולאחר שאני שומע על 100 מיליון לירות שירדו לטמיון בחברת "ורד" או קורא על פרשת "נתיבי נפט" ועל מה שמתרחש בתה"ל. כאשר אני שומע מפי ממשלה זו שאין כסף להתנחלות בחברון, משהו מתקומם בי ומסעיר אותי. אינני מוכן לקבל את הנוסחה האמורת "אין די כסף" גם במסגרת השיכון הקיימת.

מה פירוש "אין די כסף"? מיהו קבע שצריך במקום כמו לוד, או רמת-גן, או מקומות אחרים, שהיום קיימת בהם בנייה ממלכתית-ציבורית, ששם דרושות אלפי יחידות דיור, אבל בחברון אין מקום לעוד אלף יחידות. האם אנו צריכים לבנות בחברון גטו יהודי חדש, שבו אסור לחיות כבעיר ממש עם אחיה, שבה ישראל יתפר-נסו זה מזה, אלא יהיו נאלצים להיות סמוכים על שלוחן הציבור; שאסור יהיה להם לקבור את המתים בבית-העלמין הישן, ההיסטורי, של העיר; שיהודים יצטרכו שם להתגודד בינם לבין עצמם? עוד גטו יהודי בחברון, או שמא בכל זאת עליו להפוך את קריית-ארבע, עיר האבות, לעיר ישראלית, יחד עם הערבים

במהלך של ארבע שנים וחצי, ויש לנצל את השעה הזאת עד תום, לקביעת העובדות האלה, משום שאין סכנה בצדן; רק ברכה יכולה לצמוח מהן.

אני קורא לממשלה להסיק מסקנות מארבע שנים וחצי, להסיק מסקנות מדיבורים מיותרים וממעשים שלא נעשו בתחומים הקובעים לביסוסה וביצורה של ארץ ישראל המאוחדת, ואני קורא לכנסת לדון בנושא ולהסיק את המסקנות המתחייבות והבלתי-נמנעות.

4. איכלוס קריית-ארבע ופיתוחה

לומר מה היה מצבנו בשטחים אלה. אין איפוא לחשוש מתגובות שליליות של ה"קהילה הבין-לאומית" ואין להירתע מאיומים של פניות לאו"ם. עלינו ליצור עובדות ולפתח את קריית-ארבע בקצב מואץ. וכאן המקום והזמן להעלות על נס את קבוצת המתנחלים הראשונה, שבדמיון-נה, בחלוציותה, באומץ לב ובקשנותה, וחרף קשיים מבית ואיומים וזעם מבחוץ שימשה דחף ומסד להקמת קריית-ארבע, ועל ידם נגולה חרפתנו.

לעיתים הרחבת הקריה אין כל הצדקה בטחונית. הכל מודים בחשיבותה של חברון מבחינה בטחונית לישראל. אפילו בתכנית הידועה כ"תכנית אלון", לא הוצאה חברון משליטתה של ישראל. שליטתה של ישראל בחברון וסביבותיה לא תהיה שלמה אם לא יהיו בתוכה בשנים הקרובות אלפי משפחות יהודיות, ואם לא יפכו בתוכה חיי כלכלה, חברה ורוח.

הקצב הנוכחי, הוא יוטר נכון: המחדל הנוכחי, בהפעלת תכנית הבנייה, שהן מוכנות, ולאחר שאף התשתית קיימת — אינו מבשר שנגיע בשנים הקרובות ליעדים אלה. ברור שככל שיתיישבו בחברון יותר יהודים, ככל שהקריה תהיה עובדה ניצחת, יסייע הדבר בקירוב השלום הפנימי, על-ידי ההרגלים הטובים שיתפתחו, בכוח המציאות, על-ידי חיים משותפים, על-ידי כך שצריך יהיה להסתחר באופן הדדי, להיפגש יותר.

השלום הפנימי הוא אשר יוליד את השלום עם שכנינו. בכוחם של מפגשים אלה, של השתלבות תושבי השטחים בכלכלה הישראלית, לקדם תהליך של שלום אמתי, יותר מאשר כל משא-ומתן שהוא יליד לחצים למיניהם.

נתפרסם באחרונה על-ידי דוברי הממשלה שכביכול רק מטעמים תקציביים מתעכבת הרחבת הקריה. קשה להשתכנע שזוהו המניע היחיד או העיקרי למחדל. ראשית, מה הקושי שבתוך תכנית הבנייה של משרד השיכון, ואפילו מתוך האמצעים המוקצים למטרה זו בלבד לשנה הקרובה, וללא תוספת תקציבית, תיכלל בנייה של יחידות דיור בחברון, במקום אזורים אחרים בשפלה, הצפופה דיה בלאו הכי? שר השיכון הצהיר שזוגות צעירים יוכלו למצוא פתרונות לבעיות הדיור שלהם על-ידי הליכה לחברון. מדוע אין משרד השיכון עושה כדי להפוך הלכה זו למעשה? מדוע בתכנית הבנייה לעולים, וכן בתכנית לפינוי דרי משכנות עוני ובכל תכנית הבנייה האחרות לא תיכלל קריית-ארבע? מדוע לא יופנו המוני עולים לחברון? יופיה והדרה של חברון, קרבתה לבירה ועתידה הכלכלי המבטיח, הזיקה הנפשית העמוקה לעברת והיותה אחת מערי הקודש של ישראל בודאי ישמשו כוח מושת להמונים. ועוד: הלא תמיד אנו אומרים שניתנת עדיפות תקציבית לשיקולי הבטחון. האם העיכוב הזה בבניית

1972 הם חודשים של שעת רצון לישראל במדינה שהחל-טותיה ועמדותיה קובעות יותר מאשר בכל מקום אחר — בארצות-הברית. נדבר גלויות: אנו עומדים ערב בחירות בארצות-הברית. כל מה שהתחולל לאחרונה — ההפשרה, היחסים הטובים — אין ספק שבמידה זו או אחרת נבע לא רק משיתוף האינטרסים הקיים, אלא גם מן העובדה שהשעה היא שם שעת ערב בחירות. השעה הזאת היא שעת רצון לקביעת עובדות שלא נקבעו

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נסים, להצעה. בנושא דומה: איכלוס-קריית-ארבע ופיתוחה.

משה נסים (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בקווי היסוד של ממשלת הליכוד הלאומי, שעודם בתוקף, נכלל סעיף המחייב "הגברת הקמתן של היאחזויות בטחוניות והתנחלויות קבע, כפריות ועירוניות, על אדמת המולדת".

זכינו וראשית ההתנחלות בעיר האבות חברון החלה להכות שרשים. 250 יחידות דיור הושלמו או שעומדות לפני השלמה. אזור תעשייה בשטח של 32 דונם כבר הוקצה ונמצאים בו מפעלים שיהיו המסד לעתידה הכלכלי של קריית-ארבע. אנו מברכים על הקיים. אך יש לתמוה שקרוב לחמש שנים לאחר שיחרור הארץ עדיין שורר קפאון גדול ביישובה של חברון.

לפי הדעות הממשלה, מפי דובריה המוסמכים, 250 יחידות הדיור שהן היום בתהליך של סיום, הן אך ורק שלב ראשון לבנייה של קריית-ארבע. לפני שנתיים בקירוב הודיע סגן ראש הממשלה מעל במת הכנסת כי הממשלה הקימה צוותות להכנת תכניות בנייה של שכונת יהודית גדולה בצמידות לחברון. ברור שאין הכוונה לאותן 250 יחידות הדיור בלבד. הובטח כי השלב הקרוב הוא הקמת עוד כ-750 יחידות דיור, אשר יחד ישמשו בסיס לשכונה יהודית שבה יתגוררו כאלף משפחות.

הקמת 750 יחידות הדיור הנוספות הללו, שלפי המסתבר כבר היתה צריכה להיות בעיצומה, משתנה יתר על המידה, ועל כך אנו באים להתריע. לדידנו אין כל הצדקה, לא מדינית, לא בטחונית ולא תקציבית, למחדל זה.

אם הטעם לעיכוב הוא מדיני — הרי זו אשליה. אין לנו לצפות אי-פעם להסכמה של האומות לבנייה של קריית-ארבע היהודית. אומות אלה לא יבינו לעולם את המשמעות העמוקה שיש לעמנו בשיבתנו לחברון. טבח של יהודים לא נתלווה מעולם בתגובות נזעמות, אפילו מילוליות, של אומות העולם. בשבילנו שיבת בנים לגבולם יש בה נטפי ניחומים על מה שעולל לנו בחברון. בשנת תרפ"ט — שעד אז לא חדלה ממנה רגל יהודית. לכן גם אם הדבר יעורר רוגז אצל מדינות, ידידותיות או עוינות, אין לנו להאט את תהליך הקמת הקריה היהודית בחברון.

לו היינו מקשיבים ל"עצות" של ידידים ולזעם שמדינות מביעות על עובדות שאנו יוצרים בשטחי מולדת ששחררו, אזי ירושלים לא היתה נבנית וכל הישובים וההתנחלויות בבקעה ובהר לא היו מוקמים, ואין צריך

כלומר מטעמים טכניים בלבד, בלי להתערב בסדרי עבודתה של הכנסת.

חבר-הכנסת תמיר השתמש בהזדמנות זו, בדברו על איכלוס חברון — על כל פנים זו היתה כותרת הצעתו לסדר-היום — כדי לומר דברים על שארם-א-שייך, על רצועת עזה, על שכמ. ואינני בא אליו בטענה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אני רוצה לומר לכבוד השר, שהצעתי התייחסה למחדלים בתחום ההתנחלות ופתרון בעיית הפליטים, ולא רק בעניין חברון. הכותרת איננה שלי.

שר-השיכון ז. שרף:
אני מבקש סליחה, אבל אני באתי לדבר על איכלוס חברון. כך הודיעה לי מזכירות הכנסת.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
לא זו היתה הצעתו.

בנימין הלוי (גח"ל):
האם המזכירות יכולה לשנות את הכותרת שלך?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
זהו עובדה.

הי"ר י. נבון:
ליושב-ראש הכנסת והסגנים יש סמכות לנסח את ההצעות לסדר-היום, במקרים מסוימים — אבל על כך נדבר במקום אחר ובזמן אחר.

שר-השיכון ז. שרף:
לא אעמוד על הפרשיות הרחבות שהעלה חבר-הכנסת תמיר, וגם חבר-הכנסת נסים. אגע רק בנקודה אחת, או ליתר דיוק — בשלוש נקודות. ראשית, בתחום ציון העובדות, למשל, חבר-הכנסת תמיר, קשה לשכנע ולהוכיח את נכונות התיוה, שבאשמת הממשלה נסוגה הבנייה. הבנייה לא נסוגה, לא בשטח שאני קורא לו מזרח תלפיות ולא בשטח ארמון הנציב, שהוא חלק מהשטח הזה. אנחנו לא תכננו לבנות פה בזמן הקרוב. התכנון שלנו לשלב א' ולשלב ב' הן דרומה ומערבה, בעיקר דרומה לשטח הזה, ואנחנו ממשיכים בשלב א' בשטח הזה שנקרא מזרח תלפיות, המקיף 600 או 700 יחידות דיור. אפשר לראות את הבניינים הללו לא רק כאשר ניגשים לשטח. אני יכול לראות אותן דרך חלון משרדי הנמצא בקומה גבוהה. זהו מסוג הבניינים שחבר-הכנסת אבנרי מאוד לא אוהב אותם וקורא להם שיכונים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני אומר: משבצות.

שר-השיכון ז. שרף:
כבר דיברתי על זה פעם, ובהזדמנות מסוימת אמרתי, שיש סוג אחד של מגורים שאיננו משנה לא את הנוף המדברי ולא את הנוף ההררי, וזהו סוג המגורים במערות. כל זמן שבני אדם גרו במערות — לא שינו את הנוף. אבל בדגש שיצאו מהיער, גזרו עצים לבנייה, או הוציאו אבנים מהאדמה לבנייה, והקימו בניינים — שינו את הנוף. כל דור משנה את הנוף לפי טעמו ולפי צרכיו, ובדרך כלל מקובל שמה שהיה לפני חמישים שנה הוא חלק מהנוף, אף אם הבניין כשלעצמו איננו כליל הפאר או היופי או החן. מה שבונים עכשיו, יעברו כמה

חברון היהודית מתיישב עם שיקולי בטחון, אדוני שר השיכון?

אדוני היושב-ראש, מפעלי התעשייה שכבר הוקמו והמפעלים הרבים שכבר אושרו ויופעלו בקרוב, והם כוללים הרבה ענפי משק חיוניים ביותר, מתאימים לעיר בת אלפי משפחות. כיצד יתיישב התיעוש המידי של קריית-ארבע, שלמענו פעל ועשה רבות שר האוצר מר פנחס ספיר — ואני אומר זאת לזכותו ומבדך אותו על כך — כיצד יתיישב תיעוש מוגבר ומבוזר זה עם אוכלוסיה של 250 משפחות בלבד?

המסקנה המתחייבת היא להתחיל מיד בבניית אלף יחידות דיור נוספות ולתכנן עוד כחמשת אלפים יחידות דיור לבנייה תוך שנים אחדות.

ומלים אחדות על דרכי איכלוסה של קריית-ארבע. ברור שחברון צריכה להיות פתוחה לכל יהודי, ללא הבדל השקפת עולם, וכל הבא להתיישב בה, לבנותה ולתרום לעתידה — ברוך יהיה. ברור גם שאיכלוסה מחייב סדר וקביעת קריטריונים ויש לשלול כל שיטה של פלישות, והיו טעמיה מוצדקים כאשר יהיו. אך למתנחלים הראשונים, שהשקיעו מיטב רוחם ודמיונם, יש זכות ראשונים. יש להכיר בהם כוועד מקומי ולשתתף בקביעת דרכי האיכלוס של חברון. לא ייתכן להתעלם מאותם מאות אנשים שנרשמו אצל המתנחלים עוד בתחילת ההתנחלות, ובעת קביעת סדר קבלת יחידות הדיור יש לקחתם גם בקהל המועמדים להתיישב בקריית-ארבע.

אדוני היושב-ראש, חשיבותו של נושא זה מחייב דיון בכנסת, ואני מציע זאת.

הי"ר י. נבון:
לפני שאמסור את רשות הדיבור לשר השיכון אשיב להערה של חבר-הכנסת שמואל תמיר על סדר הנואמים. ב-30 בינואר הוגשו שלוש הצעות לסדר-היום לדיון דחוף בעניין חברון, לפי הסדר הבא: חבר-הכנסת המר — מס' 1179, חבר-הכנסת שמואל תמיר — מס' 1180 וחברת-הכנסת ריאל-נאור — מס' 1181. היושב-ראש והסגנים לא הכירו בדחיפות של ההצעות הללו. לאחר מכן הוגשו שלוש הצעות לסדר-היום כהצעות רגילות: של חבר-הכנסת שמואל תמיר ושל חבר-הכנסת משה נסים, ולאחר מכן, כאשר יכול היה להגיש הצעה לסדר-היום, גם חבר-הכנסת זבולון המר — אני מבין שהיו עיכובים בהצעתו מטעמים קואליציוניים — גם הוא צירף את הצעתו. הנוהג הוא לאפשר צירוף מציע נוסף לרשימת הנואמים לפי סדר השהות הקודם של ההצעות.

מקרה דומה היה בשבוע שעבר, כאשר הוגשו שתי הצעות לסדר-היום, בעניין השיבושים בהספקת חשמל, שלא הוכרו כדחופות על-ידי היושב-ראש והסגנים. ביניהן היתה גם הצעתו של חבר-הכנסת שוסטק. כאשר אירעה התקלה השנייה בהספקת החשמל והיושב-ראש והסגנים הכירו בדחיפות ההצעות לסדר-היום, צורף גם חבר-הכנסת שוסטק, לפי סדר ההגשה שהיה לפני-כן, ובהתאם לכך צורף לרשימת הנואמים.

רשות הדיבור לשר השיכון, לתשובה.

שר-השיכון ז. שרף:
אדוני היושב-ראש, אני מקווה שלא אפגע במה שהודעת עכשיו אם אתחיל בדברי חבר-הכנסת תמיר. וזאת מטעמי מבנה הדברים שאני עומד לומר אותם,

בקריית-ארבע. בתקציב של השנה שעברה הוקצב כסף להתחלות לבניית 234 היחידות, אבל עיקר הסכום כדי לסיים את 234 היחידות היה לנו בתקציב של השנה. ובאשר למה שיהיה בתקציב השנה הבאה, בעוד שבוע-שבועיים יופיע כאן שר האוצר ויביא את הצעת התקציב לשנת 1972/73, הוא יניח על שולחן הכנסת את ספר התקציב, ובו יהיה פירוט, ובתוכו פירוט של תקציב משרד השיכון. ואז תינתן לכל חברי הכנסת מלוא האפשרות לדבר על הנושא הזה כמו על נושאים אחרים. אין זה מקובל שאני אקדים ואדבר על חלק מהתקציב, החלק הקטן ביותר, לפני ששר האוצר הביא לכנסת את הצעת התקציב מטעם הממשלה. כשיידון התקציב - תדברו על כל הנושאים.

אינני מקבל את הטענה שמשרד השיכון יכול "לשחק" בכספים שיש בידיו ולבנות בשארם-א-שייך או בקריית-ארבע, אם זה איננו בתקציב. פה אני אומר דבר עקרוני: התקציב מאושר לפרטים ולפרטי פרטים על-ידי הכנסת בקריאה שנייה ושלישית, ולפני-כן על-ידי ועדת הכספים.

משה נסים (גח"ל):

יש העברות מסעיף לסעיף. תסכים להעברות.

שר-השיכון ז. שרף:

יפה. לגבי התקציב של השנה הזאת, 1971/72, כבר מזמן התחייבנו עד הפרוטה האחרונה שבו.

מנחם ידיד (גח"ל):

מי מתכנן את התקציב?

שר-השיכון ז. שרף:

אמרתי שעל התקציב של השנה הבאה לא אדבר, לא על פרט זה ולא על פרט אחר. על כך דיבר שר האוצר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אם תהיה פניה - האם תגיד?

שר-השיכון ז. שרף:

אינני יכול להגיד, אינני רוצה להגיד. אני חושב שאינני צריך להגיד. כך אני חושב. כך אני גורס את הפריבילגיות של שר האוצר. אני יודע שיש גורסים גירסה אחרת. יש הגורסים קואליציה, יושבים בקואליציה, נהנים מישיבה בקואליציה, וכאשר הקואליציה צריכה להצביע בעד הממשלה - יש חלק של הקואליציה שיוצא אל מחוץ לאולם הזה. אני גורס קואליציה אחרת ואני גורס אחריות אחרת כלפי הממשלה. וכך אני גורס את סמכויותיו ואת הפריבילגיות של שר האוצר, ואני נוהג לפי גירסתי. זו זכותי.

אם בתקציב השנה הבאה יהיה - נבנה; אם לא יהיה - לא נבנה.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אבל שר השיכון מבקש תקציב. האם ביקש שר השיכון תקציב מהאוצר בשביל חברון?

שר-השיכון ז. שרף:

לא אגיד לך מה אני מבקש משר האוצר ומה לא. זה עניין ביני ובין שר האוצר, לא עניין ביני ובין, עם כל הכבוד לך.

עשרות שנים עד שיהפכו לחלק מן הנוף, ומי שישנה זאת - איך אומרים הצברים? - "יעלו עליו". עכשיו עולים עלי. אבל אני עומד כאן מוכן ומוזמן להשיב.

כאמור, בשטח ארמון הנציב אנחנו ממשיכים לבנות. היה לנו בירור עם העירייה על תכנית לכל השטח, ויש הסכמה עכשיו, כשם שיש הסכמה עכשיו לגבי השטח שקוראים לו גביסמואל או שמואל הנביא, ואנחנו קוראים לו רמות. שם אנחנו בונים. גם שם - לא בצעדי צב. אנחנו בונים מהר למדי בשטח גילה, בדרום מערבה של ירושלים, בדרך לבית-לחם. אין שום עיכוב. זו הערה עובדתית פשוטה.

הערה עובדתית שנייה: חבר-הכנסת נסים דיבר על מחדלים. הוא חושב שאם גמרנו, כפי שהוא אמר, 250 יחידות - המספר המדויק הוא 234 דירות - ושיפצנו בתים למשתכנים, הרי זה מחדל.

משה נסים (גח"ל):

אמרתי שאי-התחלת הבנייה של השלב השני היא מחדל. בירכתי על הקיים.

שר-השיכון ז. שרף:

אני מגיע גם לזה, אדוני.

כפי שאמרו גם חברי כנסת אחרים, לגבי מה שעשינו בשטחים אחרים - הכל "מחדל". ובכן, התחלת הבנייה בשארם-א-שייך, אותן 90 יחידות שמתחילים לבנות - לא הייתי שם בחודשים האחרונים - זה חלק מתכנית כוללת, כחצי הסכום שהושקע בשארם-א-שייך היה דרוש לכבישים, לתשתית, לביוב, למים, לחשמל - למערכת שלמה של השקעות, שבלעדיה לא ייתכן בכלל לבנות. גם זה מחדל.

במשך התקופה של ארבע שנים או ארבע שנים וחצי - "ממחדל למחדל" התחזקנו מאוד. ואני מקבל לגמרי את דבריו של חבר-הכנסת נסים, שאילו היינו שומעים לעצות ידידים, לא הייתה ירושלים גבנית. זכותי לפירסום בעולם, גם על-ידי "טיים" וגם על-ידי "ניוהוויק" וגם על-ידי "שפיגל" וגם על-ידי "לה מונד", עד כדי כך, שכאשר ביקרתי בבית-ספר עבריים באמריקה הלטינית לא היה בית-ספר שתלמיד לא קם לשאול אותי מדוע אני מכער את בניית ירושלים - והשיבותי והסברתי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

לפני העתונות הזרה, בבית הזה היה מי שעלה עליך בנושא זה.

שר-השיכון ז. שרף:

למה לי לפגוע בידידים כאשר אני יכול להפנות את היצוי ללא-ידידים?

אינני מסכים למה שאמר חבר-הכנסת תמיר, שיש לנו עכשיו שעת רצון מפברואר עד נובמבר. שעת הרצון תלויה בנו, רק בנו, בנו בלבד. מה שקורה בין פברואר לנובמבר בארצות-הברית זה חשוב, יש לזה חשיבות. אין בדינו להשפיע על זה. העם האמריקני יבחר נשיא שהוא ירצה בו. מה שיש בדינו להשפיע הוא במי אנחנו בוחרים, או במי נבחר ומה אנחנו עושים. וזה לא מתחיל בפברואר 1972 ולא נגמר בנובמבר 1972.

אחרי הדברים הכלליים האלה אני ניגש לשאלות שהוצגו. לפי החלטת הממשלה תיכננו תכנית לאלף יחידות דיור ומבני הציבור הקשורים בשכונה המוקמת

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

זה עניינה של הכנסת.

שר-השיכון ז. שרף:

כשזה יובא לכנסת - יהיה זה עניינה של הכנסת. הכנסת היא מעל לממשלה. כשזה יובא לדיון בכנסת בדרך הסדירה והרגילה, אדבר על זה. לפני כן - לא; מחוץ לזה - לא.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אבל אחת משיב עכשיו בשם הממשלה כחטיבה. הממשלה היא שקבעה שכך וכך בלבד יוקצב לחברון. על כך המחאה ועל כך הקריאה להעלות את העניין לדיון. ובכן, התשובה שבין המשרדים נקבע כפי שנקבע איננה ממין הטענה. הפנייה היא לממשלת ישראל כחטיבה כולה כוללת אחת שמתווה קווים. על כך אנחנו צריכים לקבל מענה.

שר-השיכון ז. שרף:

חברי-הכנסת תמיר, אינך יכול לדעת את כל מה שגדון בממשלה, על אף הפירסומים, המודלפים והלא-מודלפים, בעתונות. אתה יכול לדעת מה הוחלט בממשלה כשתוגש לכנסת החלטת הממשלה בצורת ספר התקציב.

מנחם ידיד (גח"ל):

אבל מהי המדיניות שלך בנושא הזה, אדוני שר השיכון?

בנימין הלוי (גח"ל):

זאת תהיה הפתעה בשבוע הבא.

שר-השיכון ז. שרף:

אני עובר לעניין הבא. אם הממשלה תחליט שיתכנו 5,000 או 10,000 יחידות דיור, ויועמדו לרשות משרד השיכון התקציבים הדרושים לכך, ודאי נתכנן את זה. לגבי 1,000 היחידות שהוחלט שיתכנו - הן תוכננו, התיכנון נגמר. 234 היחידות שאושרו בתקציב הושלמו מהר למדי, ואני מתנאה בזה.

אני רוצה לומר לחברי-הכנסת נסים - ואני מדבר כעת רק על עובדות: 1,000 יחידות דיור עולות 80 מיליון לירות. הדיבור הזה ששר השיכון יכול "לשחק", מפני שיש לו מיליארד לירות - אינני מקבל אותו. מזה יש 500 מיליון לירות לדיור לעולים, כך וכך למשפחות מרובות ילדים, כך וכך להיאחזויות ולזוגות צעירים ולמטרות אחרות.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

מדובר על 15 מיליון לירות לבניית 250 יחידות דיור נוספות. כרגע זו היתה השאלה.

שר-השיכון ז. שרף:

גם ב-15 מיליון לירות אינני משחק. אני נוהג בגבולות התקציב המאושר.

(חברי-הכנסת מ. ידיד קורא קריאת ביניים)

חברי-הכנסת מנחם ידיד, משרד השיכון טיפל בזוגות צעירים. משרד השיכון פנה לזוגות צעירים שקיבלו תשרי בות שליליות לגבי עזרת משרד השיכון בירושלים ובבאר-שבע. אליהם פנה משרד השיכון ואמר: בירושלים

ובבאר-שבע איננו יכולים לעזור לכם, אבל אם רצונכם להתנחל בקריית-ארבע - אתם מוזמנים. זאת תוספת. וזה אומר שזאת תוספת תקציב, גם לזוגות צעירים. והפנייה הזאת של משרד השיכון לזוגות צעירים היא אחד הדברים שעליהם יצא רוגזה של חבורת המתנחלים שעליהם דיברו חברי-הכנסת המד ונסים כעל צדיקים גמורים, כעל חלוצים יהודים. הם אינם החלוצים היחידים.

דב מילמן (גח"ל):

למה צריך כבוד השר לחלק ציונים, צדיקים או לא צדיקים? האם כך צריך לעשות בכנסת?

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

מה יש לך נגד? האם כך צריך לדבר, משום שאינם שייכים לאיחוד הקבוצות והקיבוצים?

יעקב נחושתן (גח"ל):

לא היה כל מקום לחלק ציונים, אדוני השר.

שר-השיכון ז. שרף:

אני טוען שמי שהלך והתיישב בפיתחת-רפיח ובבק-עת הירדן שווה למי שהלך והתיישב בקריית-ארבע.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

ומי שהלך והתיישב בקריית-ארבע שווה למי שהלך והתיישב בבקעת הירדן.

שר-השיכון ז. שרף:

ומי שהלך לקריית-ארבע שווה לכל מי שהלך למקום אחר. הוא איננו שווה יותר.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

אינך רשאי לדבר עליהם בזלזול.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

האם אתם קובעים מי שנכנס לשם?

יעקב נחושתן (גח"ל):

כאשר התיישבו בגבעת-ברנר היו שווים פחות?

שר-השיכון ז. שרף:

על הכלל הזה, שהכל שווים, אני רוצה לדבר.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

למה אתה קורא להם בזלזול "חבורת צדיקים"?

שר-השיכון ז. שרף:

למה בזלזול? יש מי שמדבר על "ההתיישבות שלך". אינני מבין מדוע צריך להיות מישהו בכנסת שיגיד "ההתיישבות שלך" ואני לא אוכל לדבר על ההתיישבות שלו.

דב מילמן (גח"ל):

ראש הממשלה דיברה על ההתיישבות שלה.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

מדוע הזלזול הזה?

שר-השיכון ז. שרף:

חברת-הכנסת רזיאל-נאור, אני מתייחס אליך - ואינני אומר זאת סתם - בכבוד. אינני מבקש ממך הדרכה איך לדבר כאן.

הראשון של 250 המשפחות — אני טוען שמשרד השיכון נאמן על הממשלה ועל מדינת ישראל להקפיד על האיכות כמו מזכירות המתנחלים.

חיים קורפו (גח"ל):
גם בחוק המושבים נאמר כך ?

שר-השיכון ז. שרף:
אינני עוסק בחוק המושבים. ואל תביא לי את חוק המושבים.

היה עירעור והממשלה החליטה שאנו נטפל בזה. בעקבות ההחלטה הכנסנו להגרלה כל המשפחות שהיו מתוך הרשימה של ה-125 שהוגשה לנו. והוסכם ביני ובין מזכירות המתנחלים שיוגשו לנו כל הרשימה. והם לא הגישו את כולה. הם אומרים שיש 300-400 מועמדי דים נוספים, שמשרד השיכון אינו יודע עליהם. לפי הסכם בינינו צריך היה להגיש לנו את הרשימות האלה. והבטחתי שנשלח שאלון לכל אחד וגשאל אם עדיין רוצים בדירות. אבל גרשמו גם אחרים, זוגות צעירים, ואני שמח שגרשמו. ואנו לא מסרנו ואיננו מוכנים למסור את העניין למזכירות המתנחלים. איננו מוסרים עניין זה לשום רשות מקומית, פרט להתיישבות החקלאית. שם — קיבוץ או מושב, בכלל זה של בית"ר, הוא הקובע מי נכנס ; וכן הקיבוץ הדתי הוא הקובע ; וכן הקיבוץ המאוחד הוא הקובע. בשום ישוב עירוני בארץ איננו נותנים לרשות המקומית לקבוע מי יבוא ומי לא יבוא. ביישיבה אחרת הבאתי דוגמה מאילת. פנה אלי שר הפיתוח ואמר שהוא מוכרח להעביר משפחות פועלים מתמנע לאילת. אינו יכול שנה אחרי שנה — שלוש או ארבע שנים — להסיע את הפועלים ביום שישי מהדרום לצפון וביום ראשון מהצפון לדרום. המשפחות אינן רוצות בזה. הפועלים רוצים לעזור. אמרתי : ניתן לכם 100 או 50 דירות שאנו בונים באילת. אבל באילת אמרו : אתם צריכים לתת את הדירות למשפחות שכבר גרות באילת. אמרנו : בעניין זה אנו מחליטים. והרשות המקומית קיבלה את הדין.

לא ניתן למזכירות המתנחלים לקבוע מי זכאי ומי אינו זכאי.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
אפשר לשחק אותם.

שר-השיכון ז. שרף:
הם הפסיקו את שיתוף הפעולה. הם הודיעו שמשרד השיכון הפסיק, אבל למעשה הם הפסיקו את שיתוף הפעולה. נתתי הוראה, כאשר הוקם הצוות המטפל בקריית-ארבע, שיקחו את כל העובדים המתאימים מבין משפחות המתנחלים — אב, אם, בן או בת. והיו שניים או שלושה עובדים — בסך הכל יש בצוות חמישה או שישה אנשים — בתוכם היה אחד שעבד ביחידת האיכלוס מטעם משרד השיכון. הם אמרו לו להתפטר ולעזוב את העבודה. הוא עזב את העבודה.

(קריאה)

מפני שהם רוצים לקבוע.

(קריאה)

אתה אומר לא, ואני אומר כן. ובכן, הם אמרו לך, ואני לא מאמין בזה. לא לך איני מאמין. אני מאמין לכל חבר כנסת, אבל לחלק מהם איני מאמין. איני

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

כבוד השר דיבר בשם כל הממשלה, וקרא להם "חבורת צדיקים". הטון היה אירוני. אינני חושב שבשם הממשלה צריך לפגוע בקבוצה זו. גם אנחנו חלק מהממשלה, והקואליציה איננה דבר חד-סטר.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

לא משום שאתה בממשלה צריך לכבד אותם. צריך לכבד אותם מפני שהם חלוצים. יש משמעות מיוחדת כאשר אומרים "חבורת צדיקים".

היו"ר י. גבון:

חברת הכנסת רזיאל-נאור, אבקשך —

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

אני מבקשת שהשר יחזור בו.

היו"ר י. גבון:

— שמענו את בקשתך. עכשיו אני מבקש להפסיק את הצעקות.

שר-השיכון ז. שרף:

כאשר חלק מהדירות היו בשלב של גמר, קבענו כלל, שאלה שהתנחלו לפני ארבע שנים בחברון, להם יש עדיפות מוחלטת, כי הם עשו מה שעשו והתיישבו בחברון. נתנו להם את הדירות הראשונות לפי בחירתם. כך התחייבנו בפניהם וכך קיימנו. לגבי האחרים החלטנו לשלוח להם שאלונים על מנת שימלאו אותם. פנו אלינו חברים של מזכירות המתנחלים. ישבו ביישיבה ובירדנו את הדברים. והם שאלו מה ייעשה לגבי האנשים שגרשמו במזכירות המתנחלים. אמרנו : נתנו לנו את הרשימה של כל אלה שגרשמו אצלכם. נשלח אליהם שאלונים של משרד השיכון. מי שימלא שאלון, ייכנס לתור. הם אומרים שיש 400 גרשמים. לנו מסרו 125 שאלונים, לא יותר. ל-125 אנשים שלחנו שאלונים. אחדים — אינני זוכר איזה מספר — לא השיבו, אבל רובם מילאו שאלונים. לחלק מהם נקבעו דירות.

אם אפחית מתוך 161 דירות שנקבעו 45 דירות שהוגרלו, נותרו 115 דירות. היו 32 משפחות. ליתר דיוק : 30 משפחות ועוד שתי דירות לבחורים ולבחדות שישבו עם המתנחלים וראינו אותם כמתנחלים. לא נתנו להם דירות שלמות, אלא העמדנו לרשותם דירות והם הסתדרו בתדריהם.

בינתיים גדל מספר המבקשים ואלה שנותרו מתוך המתנחלים, שמספרם היה בין 35 ל-40, שותפו בהגרלה על 45 דירות שנותרו. יש עוד דירות, מיד אדבר עליהן. מתוך 161 דירות מאוכלסות או שנקבעו למועמדים, 111 דירות הן למתנחלים עצמם, ומתוך הרשימה שמזכירות המתנחלים הגישה לנו וענו בחיוב על השאלונים שלנו.

מה דרשה מזכירות המתנחלים שקוראת לעצמה — אם אני דן לפי העתק מכתב שנשלח בי"ז בשבט על ידי ראש הממשלה — "הוועד המקומי" ?

מתוך 234 דירות ייעדנו 16 דירות ליישיבה, למרפאה ולעוד מוסדות. מזכירות המתנחלים דרשה שנבוא אתם לדי הסכם על כל מתנחל. משום כך קראתי להם "צדיקים גמורים". אנו לא הסכמנו לזה. ולדרישה של חברי הכנסת המר, שיש להקפיד על איכות הגרעין

החוק והבטחון כבר דנה בסוגיה זו של קריית-ארבע וגם בעניין השלטון המוניציפלי שלה, ומעורבים בה צדדים מדיניים. לא אומר שזה בחוק, כי זה בתוך חברון, אבל זה שטח מוחזק על-ידי מדינת ישראל וזה גם נוגע לממשל הצבאי, והוויכוח על ההנהלה המקומית אינו יוכוח עם משרד השיכון, אלא עם הממשל הצבאי ושר הבטחון. כפי שאמרתי, זאת גם שאלה מדינית. אני מציע להעביר את כל הנושאים הללו לוועדת החוק והבטחון, והיא תדון, תשמע את הצדדים, תשמע ודאי את שלושת חברי הכנסת שהגישו את ההצעות.

לבסוף רוצה אני בכל זאת לחזור לדבריה של חברת הכנסת רזיאל-נאור. בביטוי שלי לא התכוונתי לפגוע במשהו במעשה שעשו אנשים אלה, כי הם עשו את זה, לא שלחו אחרים, אלא הלכו בעצמם, ובאוויר מקום נאמר שהנותן את עצמו כולו נותן משהו, ואני זוכר את זה. אני מדבר כעת על הוויכוח מי ישלוט שם — לא לגבי אלה היושבים שם, אלא לגבי אלה הרוצים לשבת שם. בעניין זה יש בינינו ויכוח. לזה התכוונתי בהערת.

הי"ד י. גבון:

חברי הכנסת זבולון המר, שמואל תמיר ומשה נסים, האם אתם מקבלים את הצעת השר? אני רואה שאתם מקבלים אותה.

רשות היכור לחבר הכנסת שלום כהן, להצעה.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראשיתה של ההת-נחלות בחברון בהפרת חוק והמשכה בסחיתיה. קומץ של הרפתקנים החליט ליטול את החוק לידיו, ועל אף התנגדותם של שר הבטחון ושל הצבא, על אף האיסור המפורש שהוטל על-ידי הממשל הצבאי, על אף סלידתם של רבים מאזרחי המדינה מדרכי פעולה אלה — הוא פלש לחברון.

(חבר הכנסת מ. זר קורא קריאת-ביניים)

עוד אדבר על ההווי הזה, חבר הכנסת זר.

נכון, חברון היא עיר האבות.

בנימין הלוי (גח"ל):

כמו עליה בלתי-חוקית?

שלום כהן:

מה זה שיך לעניין?

בנימין הלוי (גח"ל):

פעם גם זה היה בלתי-חוקי.

שלום כהן:

אבל זה חוק שלנו ולא חוק של זרים. אם אתה רוצה להתייחס אל חוקי מדינת ישראל כפי שהתייחסו לחוקי המנדט, זה מלמד הרבה מאוד על יחסך למדינה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

חבר הכנסת כהן, באותו הגיון אומרים הערבים שכאשר עלית לארץ בשנת 1946, פלשת הנה כצינוי כובש ופולש לנחלת אבותם של הערבים.

שלום כהן:

פרשן חדש להגיון הערבי. יפה מאוד, חבר הכנסת תמיר.

מאמין לדבריהם, כי הם אמרו לי דברים ועשו אחרת. היה לי נסיון אתם.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אבל לגופו של דבר אתה מוכן לשתף אותם היום באיכלוס?

שר השיכון ז. שרף:

כבר אין במה לשתף אותם בעניין ה-234. היתה הגרלה, ומי שזכה בהגרלה ייכנס. יצא כך שבין אלה שנכנסו הרוב היה מתוך הרשימה שהוגשה על-ידי המתנחלים. מן השמיים סייעו. למה אינך סומך על הקדוש-ברוך-הוא, על אבינו שבשמים, בהיותו מסייע? יש עוד כמה עשרות דירות השמורות למשפחות שוטרים שהתיישבו שם — חלק כבר בא, וחלק צריך לבוא — לצבא המוצב שם, למשטרת הגבול ולעוד איזה שירות שאיני רוצה להזכיר את שמו, אלא שיעבדו במפעלים שקמים, בעלי מקצוע, לפי המלצה, ואיננו מבררים איזה שוטר, איזה מסגר, איזה נגר, שומר מצוות או לא שומר מצוות. הוא מומלץ על-ידי מי שהוא מומלץ ואנחנו מכניסים אותו.

משרד השיכון — קודם אגף השיכון — קיים כבר עשרים-ושלוש שנה. במשך תקופה זו לא הושמע שבטיפול כלשהו של איכלוס קופח מישוהו מאיזה טעם של דת, מצפון, דעה. ואם זה מושמע בקריית-ארבע, הרי זה אותו משרד השיכון, ורק הקבוצה הזאת שונה, ועם כל הכבוד ועם כל ההערכה מותר לי להטיל קצת ספק בחוות דעו-תיהם. אולי יש כאן גם יצר שלטון, ויצר שלטון יש גם אצל אחרים. עניין זה אינו מצוי במפלגה אחת בלבד. במפלגה אחת יש יותר, במפלגה אחרת יש פחות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בכל זאת, אדוני השר, קשה לשמוע תוך שבוע אחד שני שרים של אותה ממשלה, שאחד מהם מביא לפינוי חוק הנוגע ל-150,000 תושבים, חוק המושבים, שבו מדובר על חבר נלווה, ויש שם עניין של כפייה דתית, כפייה של דעות אחרות, וכעבור שבוע, לגבי ציבור האומר "תן גם לי יד בקביעת צביון האוכלוסייה", באה לידי ביטוי דעה כל כך שונה. בלי לנקוט עמדה לכאן או לכאן, אלה הם שני קולות שונים לגבי אותו נושא עצמו מפי אותה ממשלה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

גם אתה מדבר בשני קולות שונים.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אני אומר שצריך להתחשב בוועד המקומי. זה הכל. התנגדתי שם ואתנגד לכל צביון מפלגתי לאיוושהי נקודת ישוב.

שר השיכון ז. שרף:

חבר הכנסת תמיר, אני עצמי אמרתי שאני מבדיל בין התיישבות חקלאית לבין עירונית. אמרתי זאת במפורש לפני שבע או שמונה דקות. באיזה פרק זמן הייתי חבר קיבוץ, וזה מכבר אחד מבני הוא חבר קיבוץ. אינני משער לעצמי שקיבוץ יוכל להתקיים בלי מידה מסוימת של שותפות חברתית; מה שאין כן — עיר. ואנחנו גם קבענו קריטריונים, ואינני רוצה להיכנס לכל זה. אחד כל הדברים האלה אני מציע שכל שלוש ההצעות לסדר-היום יועברו לוועדת החוק והבטחון. ועדת

העברי, אנחנו רוצים לקיים בדרכי שלום, מתוך שלום, מתוך רצון טוב בין שכנים. ואנו מאמינים כי אכן יבוא השלום ויבואו יחסי השכנות בין שני העמים בארץ הזאת. מדוע בכל זאת התנגדו שרים רבים להתנחלות בחברון? מדוע עד היום שולטת הסחבת בביצוע ההתנחלות? מדוע אפילו כבוד שר השיכון, שקם לענות, לא יכול היה — סירב, לא רצה — לתת לכם את ההבטחות שאתם דורשים?

בנימין הלוי (גח"ל):
 בגלל התקציב.

שלום כהן:

לא. כי אי-אפשר לטשטש את ההכרה שיצירת עובדות מוגמרות, בשיטות שנקטו המתנחלים, יכולה להיות הרת-אסון לעתיד היחסים בינינו לבין העם הפלשתינאי. איש בממשלה לא אמר שאסור ליהודים לשבת בחברון, אבל לא כך צריך להתחדש הישוב העברי בעיר. ההתלבטות בין העקרון של דו-קיום בשלום כחלק מהסדרי השלום לבין ביצוע העקרון בכוח העובדות המוגמרות ובחסות הכיבוש הצבאי — זו הסיבה לתל-אותיה של ההתנחלות בחברון.

אמת, קיים פיתוי פסיכולוגי עצום להשתמש בלשון הכוח: חמש שנים אנו יושבים, נשכ. עוד. איש לא הוציא אותנו. אבל הרי גם אם אנו חזקים, גם אם צה"ל חזק יותר משאר מדינות ערב, יולך אותנו הפיתוי הזה למלחמת עד, והתוצאות החמורות ביותר תהיינה בתוך ישראל ולא על הגבולות.

אדוני היושב-ראש, לסיום יורשה לי להתייחס לכמה מדבריו של חבר-הכנסת תמיר.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

לא אמרת למה לא לכלול את ההצעה בסדר-היום.

הי"ר י. גבון:

הוא עדיין לא הציג זאת.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
 מה ההצעה?

שלום כהן:

הצעתה היא לא להעלות את הנושא על סדר-היום, מכיוון שההתנחלות הזאת היא מוקש בדרך השלום. כיום, כאשר מדובר בקבוצה קטנה היושבת בצל מצודת המושל הצבאי, המוקש קטן. ככל שתגדילו אותו, יהיה המוקש מסוכן יותר, חמור יותר לעתיד המדינה. ואם חבר-הכנסת שמואל תמיר משבח את החזון שלו, התנחלות יחד עם שלום, הרי יש להשיב לו ששני הדברים אינם יכולים ללכת יחד. בעוה, שאתה קורא להתנחל בה, אותו וגודו — כפי שפורסם — 10,000 דונם להתנחלות, אבל גם כתוב שאותם ערבים שאתם עוד לא הגיעו לידי הסכם, יוצאו. איזה מין גידור ואיתור? הרי זה נישול. וטוב לזכור את כרם נבות הזורעאלי. גם את הכרם שלו איתרו. זיכרו זאת היטב.

אני מציע איפוא לא להעלות את הנושא על סדר-היום.

הי"ר י. גבון:

להערתו של חבר-הכנסת תמיר: מונח לפני מכתבו של חבר-הכנסת תמיר מיום 24 בינואר, האומר: "אדוני

בנימין הלוי (גח"ל):

הוא כבר לא ציוני. מה אתה רוצה?

(קריאה: זה מה שהערבים טוענים.)

שלום כהן:

רבותי חברי הכנסת, אין ספק שהעובדה שחברון היא עיר האבות יוצרת מטען רגשי לאומי אדיר, אבל הרי גם הערבים קוראים לה "אל-ח'ליל", שהוא הכינוי לאברהם אבינו. זכותם של יהודים לבוא לעיר הזאת, לחיות בעיר הזאת, אבל זכות זו רק נגמדת מהצורה שבה נעשתה ההתנחלות של קומץ קיצוניים, והקואליציה העומדת מאחוריהם — של הימין הקיצוני והקלריקליסם — אומרת הרבה. ביקרתי אצל המתנחלים בימים הראשונים להתיישבותם בחברון. הם החזיקו רובים. נגד מי החזיקו רובים, נגד הערבים? הם החזיקו שם רובים מכיוון שאמרו: נשכ פה אפילו ירצה הצבא להוציא אותנו בכוח. לכן החזיקו רובים. ומי היו שם?

(קריאה: הם החזיקו רובים כי היו שם מחבלים) הצבא פועל נגד המחבלים. אין זה תפקידם. לא משום זה לקחו את הרובים לשם. זיכרו זאת.

(קריאה: הצבא נתן להם רובים) הם לא החזיקו את הרובים בחוץ, בגלוי, אלא בפנים.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

הצבא הוא שנתן להם את הרובים. למה אתה סתם אומר דברים?

שלום כהן:

ומי היו שם בכלל, חברי הכנסת? — היו ביניהם גם בחורים שבאו מאמריקה לשלושה חודשים. באו וחזרו לאמריקה, אבל לקבוע את גורל השלום בין היהודים לערבים, לקבוע סוג זה של בעיות הם היו כשרים די הצורך. הם היו כשרים די הצורך להכתיב לנו ולגרור את הממשלה למעשים שאינה רוצה בהם. זה בסדר, הם צדיקים. דרך אגב, חברת-הכנסת רויאל-נאור, אותם צדיקים שהתנגדו שפועלים ערביים יוציאו את הריטיהם מהבתים האלה, לא התנגדו להיכנס לבתים שנבנו בידי פועלים ערביים.

בנימין הלוי (גח"ל):

בקיצור, צריך לגרש אותם משם.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אתה לא מצליח להתחרות עם חבר-הכנסת אורי אבנרי.

שלום כהן:

גם אתה לא עם בגין.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אם בשבילך אורי אבנרי סמכות כזו — כל הכבוד.

שלום כהן:

אתה מפרש את זה.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אתה אמרת זאת.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, את הקשר החי עם העיר חברון, כמו עם כל חלקי הארץ, כל חלקי מולדתו של העם

חוברת ט"ו, ישיבה רס"ה, כ"ד שבט תשל"ב (9 פברואר 1972)
 — הצעות לסדר-היום (נבון, ש. תמיר); חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8) (נבון,
 גולדשמידט, קלינגהופר) —

היושב-ראש, אבקשך להעמיד על סדר-יומה של הכנסת
 כהצעה דחופה את הנושא 'איכלוס חברון'."

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בעקבות זה באה הצעה שלי, מכתב שלי, מברק שלי,
 להעמיד כהצעה רגילה לסדר-היום "מחדלים בתחום
 ההתנחלות ובתחום שיקום הפליטים". אני מדבר על
 ההצעה הרגילה, ואני מצטער שזה לא נמצא במזכירות.

היו"ר י. נבון:

לפני מכתבו של חבר-הכנסת שמואל תמיר מ-31
 בינואר, כלומר שבוע לאחר מכן: "אדוני היושב-ראש,
 אבקשך להעמיד על סדר-יומה של הכנסת כהצעה דחופה
 את הנושא 'איכלוס חברון'."

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

בעקבות שניהם הגשתי הצעה רגילה לסדר-היום.

היו"ר י. נבון:

חשבתי שאני עושה לך שירות. אלה הם שני המכת'
 בים בנושא זה המצויים כאן.

ב. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד את סעיף 1 להצעת החוק להצבעה
 בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה
 שלישית.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אבקש למנות את הקולות.

הצבעה

בעד חוק לשכת עורכי הדין (תיקון

מס' 8), תשל"ב-1972

נגד

חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8),

תשל"ב-1972, נתקבל.

היו"ר י. נבון:

הישיבה הבאה של הכנסת — ביום ב' הבא, בשעה
 ארבע אחרי-הצהריים, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.05.

היו"ר י. נבון:

הכנסת תעבור לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לשכת
 עורכי-הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972, קריאה שנייה
 ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק
 ומשפט.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא
 לקריאה שנייה ושלישית את חוק לשכת עורכי-הדין
 (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972.

זוהי הצעה שהוגשה על-ידי חמישה חברי כנסת
 והועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט לדיון מוקדם.
 הוועדה החזירה אותה לכנסת בשינויים מסויימים לקריאה
 ראשונה, ולאחר הקריאה הראשונה שוב חזרה הצעת
 החוק לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

ועדת החוקה, חוק ומשפט עיינה בנוסח שהובא
 לכנסת בקריאה הראשונה ואישרה אותו ללא שינויים.
 אני מביא אותו איפוא לקריאה שנייה ושלישית ללא
 שינויים וללא הסתייגויות. אני מבקש את הכנסת לאשר
 את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

נספחות

א. סדרי-היום לשיבות רס"ו-רס"ח

- א. שאלות. טז. הצעות לסדרי-היום.
- ב. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו.
- ג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 8), תשל"ב-1971.
- ד. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 20), תשל"ב-1971.
- ה. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 97), תשל"ב-1971.
- ו. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 102), תשל"ב-1971.
- ז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 105), תשל"ב-1971.
- ח. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 107), תשל"ב-1971.
- ט. חוק התקציב (מס' 2) לשנת 1971/72, תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).
- י. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 14), תשל"ב-1971.
- יא. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 16), תשל"ב-1971.
- יב. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 18), תשל"ב-1971.
- יג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 19), תשל"ב-1971.
- יד. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 14), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).
- טו. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (מס' 2), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).
- יז. הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי-שגרתיות כדי להילחם בגנע זה - דיון.
- יח. המצב בממל"ס - תשובת השר.
- יט. חוק הגנת סמלים, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- כב. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 13), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - המשך הדיון ותשובת השר.
- כג. חוק לביטול דינים עותמאניים, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק המקרקעין (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק לתיקון פקודת הסטטיסטיקה, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- ל. החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סח"ר וות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו), תשל"ב-1972.
- לא. הצעת סיעת אגודת ישראל להביע אי-אמון לממשלה.
- לב. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).

ב. הצעות לסדרי-היום לשיבות רס"ו-רס"ח

323. א. עופר (המערך, עבודה-מפ"ם): תיכנון הבנייה לשנות השבעים.
324. י. בן-מאיר (מפד"ל): המשך פיתוחה של קריית-ארבע - חברון.
325. ש. תמיר (המרכז החפשי): איכלוס חברון.
326. מ. נסים (גח"ל): איכלוס קריית-ארבע ומיתוחה.

ג. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת 1971/72, תשל"ב - 1972

1. **תקציב נוסף לשנת 1971/72**
נוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על-פי חוק התקציב לשנת 1971/72, תשל"ב-א-1971¹ (להלן - החוק העיקרי), רשאית היא להוציא בשנת הכספים 1971/72 סכום נוסף של 1,412,000,000 לירות (להלן - התקציב הנוסף).
2. **חלוקת התקציב הנוסף**
חלוקת הסכום של התקציב הנוסף לחלקים וכל חלק
3. **תחולת החוק העיקרי**
הוראות החוק העיקרי יחולו גם על התקציב הנוסף.
4. **תחילה**
תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק העיקרי.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

1. **לסעיף 1**
ה. טובי מציע:
במקום "1,412,000,000 לירות" יבוא "717,302,000 לירות".
הוספת סעיף
י. בדר מציע:
אחרי סעיף 3 יבוא:
"33. על אף האמור בסעיף 11 לחוק העיקרי לא ישתמש שר האוצר, מיום קבלת חוק זה בכנסת, בסמכותו לפי הסעיף האמור לגבי התקציב הרגיל פרט להקצבות למשרדי הבטחון, הבריאות, החינוך והתרבות, המשטרה והסעד".
לתוספות
ש. ארליך מציע:
א. למחוק סעיף 0790.122/41 - למגן דוד אדום (תמיכות) - 3,000 ל"י (-).
ב. בסעיף 08 - משרד הדתות
אחרי סעיף 0810.232/40 יבוא סעיף זה:
"234/41 - השתתפות בחדר המועצות הדתיות - 3,000 ל"י (-)".
י. בדר מציע:
א. סעיפים 04 עד 33 (למעט סעיף 06) - ההוצאה למשרדים - 176,149,000 לירות.
ב. סעיף 06 - משרד הבטחון - 730,000,000 ל"י.
ג. להפחית 1 ל"י מסעיף 0790.129/41 - קופות חולים.
- ד. לסעיף 50 - חקלאות - 13,000,000 ל"י.
ה. במקום סעיף 26 יבוא:
"26 - רורבה להעלאת תמיכות למשפחות חיילים, משפחות מרובות ילדים ובעלי הכנסות נמוכות (מתחת לקו העוני) - 82,000,000 ל"י".
ת. טובי מציע:
א. למחוק סעיף 06 - משרד הבטחון.
ב. סעיף 07 - משרד הבריאות - 130,069,000 ל"י.
ג. סעיף 10 - משרד החינוך והתרבות - 202,484,000 ל"י.
ד. למחוק סעיף 11 - משרד החקלאות.
ה. למחוק סעיף 39 - משרד לקליטת עלייה.
ו. למחוק סעיף 16 - משרד המשפטים.
ז. סעיף 17 - משרד הסעד - 5,000,000 ל"י.
ח. למחוק סעיף 18 - משרד העבודה.
ט. למחוק סעיף 19 - משרד הפיתוח.
י. למחוק סעיף 20 - משרד הפנים.
יא. סעיף 30 - משרד הפנים - רשויות מקומיות - 50,000,000 ל"י.
יב. למחוק סעיף 36 - משרד השיכון.
יג. למחוק סעיף 22 - משרד התחבורה.
יד. למחוק סעיף 28 - תקציבים מיוחדים.
טו. סעיף 84 - תשלום חובות.

ד. החלטה בדבר אישור הטלת מס קנייה על שירותים ושעוריו

- בהתאם לסעיף 3א לחוק מס קנייה (סחורות ושיירות), תשי"ב-1952, מחליטה הכנסת לאשר את הוראות צו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

- בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952², וסעיף 2(א) לחוק מס מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט-1949³, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

¹ חוקי תקציב 54, עמ' 3.

² ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.

³ ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

⁴ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 32, עמ' 48.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 14), תשל"ב-1971⁸, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 16), תשל"ב-1971⁴, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 18), תשל"ב-1971⁸, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 19), תשל"ב-1971⁸, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

י. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 20), תשל"ב-1971⁷, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

יא. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(תיקון מס' 97), תשל"ב-1971⁹, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949⁸, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)

יב. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(תיקון מס' 102), תשל"ב-1971¹⁰, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949⁸, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)

⁸ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 71.

⁷ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 72.

⁸ ס"ח 19, תש"ט, עמ' 154; ס"ח 303, תש"ך, עמ' 18.

⁹ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 32, עמ' 45.

¹⁰ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 59.

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 68.

⁴ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 69.

⁵ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 70.

יג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת

(תיקון מס' 105), תשל"ב-1971², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

יד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת

(תיקון מס' 107), תשל"ב-1971³, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

טו. הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972

מי שלפני ה' באייר תש"ט (4 במאי 1949) שירת שירות מיוחד לשוב, להקמת המדינה או למדינה, רשאית הלשכה להפחית תקופת התמחותו, ובלבד שלא תפחת משנה.

1. החלפת סעיף 102א בחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961⁴, במקום סעיף 102א יבוא:
"102א. הפחתת תקופת התמחות למי ששירת שירות מיוחד

¹ ס"ח 19, תש"ט, עמ' 154; ס"ח 303, תש"ך, עמ' 18.

² ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 61.

³ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 33, עמ' 63.

⁴ ס"ח תשכ"א, עמ' 178; תשכ"ב, עמ' 15; תשכ"ג, עמ' 66, 145; תשכ"ה, עמ' 25; תשכ"ה, עמ' 12; תשל"א, עמ' 178, עמ' 180.

סיכום הישיבות

סגן שר החינוך והתרבות א. ח. שאקי השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: א. רזיאל-נאור, ז. המר.

ד. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק התקציב (מס' 2) לשנת 1971/72, תשל"ב - 1972. הסתייגויות הגישו: ת. טובי, י. בדרי, י. קרגמן השיב למסתייגים. הוחלט: לקבל את החוק.

ה. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו), תשל"ב - 1972. הוחלט: לקבל את ההחלטה.

ו. ע. אמוראי (בשם ועדת הכספים) הביא החלטות בדבר אישור הוראות בצווי מס קנייה (סחורות ושיירות) (הטלת מס ושיעורו) (תיקונים מס' 8, 14, 16, 18, 19, 20), תשל"ב - 1971; בצווי העריף המכס והפטור (החלפת התוספות) (תיקונים מס' 97, 102, 105, 107), תשל"ב - 1971. הוחלט: לקבל את ההחלטות.

ישיבה רס"ח (כ"ד בשבט תשל"ב - 9 בפברואר 1972) היו"ר - י. נבון.

א. א. עופר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר תיכנון הבנייה לשנות השבעים. שר-השיכון ז. שרף השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתיקבע על-די ועדת הכנסת.

א. אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

ש. תמיר העלה הצעה לסדר. היושב-ראש י. נבון השיב לו.

ב. ז. המר, ש. תמיר ומ. נסים הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר איכלוס קריית-ארבע ופיתוחה. שר-השיכון ז. שרף השיב להצעות. ש. כהן הציע לא לכלול את העניין בסדר-היום.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון.

ג. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב - 1972. הוחלט: לקבל את החוק.

ישיבה רס"ו (כ"ב בשבט תשל"ב - 7 בפברואר 1972) היו"ר - ר. ברקת; ב. צ. קשת; ש. רוזן.

א. יושב-ראש הכנסת ר. ברקת אמר דברי הספד לברל לוקר ולמרק ירבולום זכרונם לברכה.

ב. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. שר-החקלאות ח. גבתי השיב על 14 שאלות של חברי הכנסת: י. תמיר, ג. פת, ש. כהן, ר. ארזי, מ. שחל, י. בן-מאיר, י. הודביק, מ. בן-פורת, ש. תמיר, ז. שובל.

ד. שר-הבריאות ה. שם-טוב מסר סקירה על פעולות משרדו.

ה. שר-המשטרה ש. הלל השיב על 5 שאלות של חברי הכנסת: א. מלמד, ש. תמיר, ר. ארזי, א. אבנרי.

ו. בהמשך הדיון בסקירת שר הבריאות על פעולות משרדו השתתפו: י. סרלין, ח. גרוסמן, א. ארבל-אלמוזלינג, ש. י. גרוס, י. שערי, י. הודביק, מ. גז, ב. צ. קשת, ת. טובי, ז. הרמן, א. ורדיגר, מ. צ. גריה.

ישיבה רס"ז (כ"ג בשבט תשל"ב - 8 בפברואר 1972) היו"ר - ר. ברקת; מ. ביבי.

א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. ש. לורנץ הגיש הצעה להביע אי-אמון לממשלה. ראש-הממשלה ג. מאיר השיבה להצעה. א. רזיאל-נאור, ז. המר, ש. י. גרוס, ג. האוזנר, א. הראל, א. תביבי, ק. כהנא, א. שוסטק, א. אבנרי מסרו הודעות.

הוחלט: לא לקבל את ההצעה.

ג. שר-התחבורה ש. פרס השיב על 9 שאלות של חברי הכנסת: ג. אליעד, ש. כהן, ש. לוי, י. מ. אברמוביץ, ג. פת, מ. ידיד, י. בן-מאיר.

שר-התקשורת ש. פרס השיב על 2 שאלות של חברי הכנסת: א. שוסטק, ג. אליעד.

שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב על 10 שאלות של חברי הכנסת: י. גולן, מ. סנה, ז. שובל, ז. המר, ש. ארבל-אלמוזלינג, ש. י. גרוס, ג. אליעד, א. ורדיגר, י. תמיר, ש. לורנץ.

